

Werkblad beschrijving interventie

Beweeg Wijs

Gebruik de handleiding bij dit werkblad
www.nji.nl/jeugdinterventies/beschrijven

of

www.loketgezondleven.nl/i-database/beoordeling/downloads/

Contact NJi

Gert van den Berg
g.vandenberg@nji.nl
030-2306873

Contact RIVM

Sandra van Dijk
sandra.van.dijk@rivm.nl
030-2748678

De Erkenningscommissie Interventies is een landelijke en onafhankelijke commissie die de kwaliteit en effectiviteit van interventies beoordeelt voor jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg, jeugdwelzijnswerk, ontwikkelingsstimulering, gezondheidsbevordering en preventie. De commissie is inaesteld en wordt secretariael ondersteund door het Nederlands Jeugdinstituut. Nederlands Centrum

Achtergrondgegevens

Ontwikkelaar / licentiehouder van de interventie

Naam J.R. (Ron) ten Broeke
 (Post)adres Borculoseweg 52
 Postcode 7161 HB
 Plaats Neede
 E-mail info@beweegwijs.nl
 Telefoon 06-13079384
 Fax
 Website www.beweegwijs.nl / www.beweegteams.nl
 (van de interventie)

Contactpersoon

Vul hier de contactpersoon voor de interventie in, wanneer deze afwijkt van de ontwikkelaar of licentiehouder

Naam
 (Post)adres
 Postcode
 Plaats
 E-mail
 Telefoon
 Fax

Onderstaande in te vullen door Nederlands Jeugdinstituut /RIVM

Documentatie voor de erkenningscommissie

De volgende documentatie wordt in viervoud toegestuurd aan de erkenningscommissie:

Aangekruiste documenten worden na de beoordeling geretourneerd.

☐	1.	Interventiebeschrijving
☐	2.	Ontwikkelingsaanvraag target 1 doorontwikkeling theoretische onderbouwing
☐	3.	
☐	4.	
☐	5.	

Deelcommissie

Aankruisen welke deelcommissie de interventie zou moeten beoordelen.

☐	Deelcommissie I.	jeugdzorg, psychosociale en pedagogische preventie
☐	Deelcommissie II.	jeugdgezondheidszorg, preventie en gezondheidsbevordering
☐	Deelcommissie III.	ontwikkelingsstimulering, onderwijsgerelateerde hulpverlening en jeugdwelzijn
☐	Deelcommissie IV	preventie en gezondheidsbevordering voor volwassenen en ouderen

Documentnummer

Voor u begint

Check met behulp van onderstaande lijst of u alle vereiste informatie op het werkblad kunt invullen. Als u één of meer vragen met nee moet beantwoorden, maakt uw interventie geen kans op erkenning door de erkenningscommissie. Uw interventie moet eerst verder ontwikkeld worden. Neem bij twijfel contact op met het Nederlands Jeugdinstituut of RIVM (zie voorblad).

De vraagnummers in de checklist corresponderen met de onderdelen van de beschrijving op dit werkblad en met de erkenningscriteria. Op de websites van het Nederlands Jeugdinstituut en van RIVM vindt u een meer uitgebreide lijst van de criteria voor erkenning en een toelichting daarop.

Criteria voor erkenning op Niveau I: theoretisch goed onderbouwd

Vraag 1	Is de aard, ernst, omvang of spreiding van het probleem of risico waar de interventie zich op richt duidelijk omschreven?	x	Ja	Nee
Vraag 2	Zijn er concrete doelen, zo nodig onderscheiden in einddoelen en voorwaardelijke doelen?	x	Ja	Nee
Vraag 3.1	Bevat de documentatie een definitie van de doelgroep met relevante kenmerken?	x	Ja	Nee
Vraag 4.1	Bevat de methodiek een handleiding of protocol waarin de benodigde handelingen, de volgorde ervan, de duur van de interventie, de frequentie en intensiteit van de contacten en materialen zijn vastgelegd?	x	Ja	Nee
Vraag 4.2	Zijn de verschillende onderdelen van de interventie beschreven op het niveau van concrete activiteiten?	x	Ja	Nee
Vraag 5	Is duidelijk wat de benodigde materialen, waaronder een Nederlandstalige handleiding of protocol, zijn en waar deze materialen verkrijgbaar zijn?	x	Ja	Nee
Vraag 6	Is een analyse gemaakt van met het probleem samenhangende factoren (oorzaken, directe en indirecte risico- en beschermingsfactoren)?	x	Ja	Nee
	Is er een theoretische onderbouwing gegeven waarin de doelgroep, de doelen en de methodiek (de werkzame factoren) verantwoord worden op basis van de probleemanalyse?	x	Ja	Nee
	Is duidelijk hoe de doelgroep, doelen en methodiek onderling op elkaar aansluiten?	x	Ja	Nee
Vraag 8	Is de interventie overdraagbaar, bijvoorbeeld door een systeem van trainingen, begeleiding, registratie, licenties, een overdrachtsprotocol, website, helpdesk of eerdere ervaringen?	x	Ja	Nee
Overige	Is bekend wie de ontwikkelaar, licentiehouder is en wie de uitvoerende en of ondersteunende organisaties zijn?	x	Ja	Nee

Samenvatting

Het is handig de samenvatting als laatste in te vullen. Gebruik voor de samenvatting als geheel maximaal 600 woorden.

Beschrijf hoofddoel(en) of meest karakteristieke (sub)doelen van de interventie.	Doel Beweeg Wijs heeft als doel het tegengaan van bewegingsarmoede door het bevorderen van lichamelijke activiteit van kinderen tijdens het spelen, zodat de kans dat de beweegnorm wordt gehaald, toeneemt. Aan het spelen gedurende de schooldag wordt een kwaliteitsimpuls geven. Het hoofddoel van Beweeg Wijs is het vergroten van de fysieke activiteit van kinderen. Subdoelen zijn het bevorderen van een gezonde leefstijl, de motorische en sociaal-emotionele ontwikkeling, sociale vaardigheden en tegengaan van overgewicht. Kinderen in de basisschoolleeftijd gaan door de speelpleinmethode op het plein waar door kleurzones structuur is aangebracht en activiteit bevorderende maatregelen plaatsvinden, mogelijk 10 tot 15% meer bewegen.
Noem de doelgroep waarop de interventie direct gericht is.	Doelgroep Beweeg Wijs interventie richt zich op alle kinderen tot 12 jaar: kinderen op de kinderopvang, het reguliere en speciale basisonderwijs en de naschoolse opvang. Door het brede bereik richt Beweeg Wijs zich ook op ouders, schoolpersoneel, de buurt en sportverenigingen. De speelpleinmethode is gericht op alle kinderen die gebruik maken van het schoolplein, zodat het plein optimaal wordt benut. Er is sprake van een integrale aanpak door middel van samenwerking in een school beweegteam. Iedereen rondom een kind maakt deel uit van het beweegteam.
Beschrijf de structuur en de inhoud van de interventie.	Aanpak Er wordt een beweegteam opgericht en daarin wordt besproken hoe kinderen meer en beter kunnen spelen en bewegen op het plein op die school met die kinderen onder die omstandigheden (en in de wijk). Het is een aanpak op maat die wordt aangepast aan de wensen van de betreffende school. Er wordt per maand een spelthema gekozen. Speelmateriaal (die niet kostbaar zijn) worden aangeschaft. De speelplekken op het plein worden uitgekozen, en de zones worden aangebracht met verschillende kleuren. Spelthema's worden aan kleine groepjes tegelijk op het plein of tijdens gymnastiek uitgelegd en gespeeld. Elke dag of enkele dagen in de week zijn in de pauze speelbegeleiders aanwezig op het plein, zodat kinderen het geleerde veilig in de praktijk kunnen brengen. De pleinspelen worden ook gespeeld in de gymlessen en bij de naschoolse opvang. Kinderen uit groep 7/8 worden opgeleid tot juniorcoaches en zijn dagelijks op het plein beschikbaar. Na schooltijd is er de gelegenheid om op het plein te spelen o.l.v. de speelpleinbegeleider.

Geef aan of er een handleiding en ander materiaal is.

Materiaal

1. De 4-delige handleiding over Beweeg Wijs en de speelpleinmethode (4 klappers). (Verkrijgbaar bij licentiehouder Ron ten Broeke; zie adresgegevens hierboven)
2. Studiegids "Beweeg Wijs" voor 10 dagdelen opleiding sport en bewegen niveau 4. Opleiding onderwijsassistent en opleiding PW cursusmaterialen "Beweeg Wijs met gedrag": uitleg kleuren en cursus begeleiding speelgedrag
3. Handleiding Minor Beweeg Wijs bij ROC
4. Filmmateriaal: <http://www.leraar24.nl/video/2801>
5. <http://www.leraar24.nl/video/2829>
6. Idem <http://www.leraar24.nl/video/2819>
7. Idem <http://www.leraar24.nl/video/2810>
8. Site www.beweegwijs.nl/actueel
9. Cultuur sensitief filmpje Beweeg Wijs
10. Protocol implementatie
11. Artikel over kwantitatief onderzoek speelpleinmethode (in voorbereiding)
12. Artikel over observaties van de speelpleinmethode (in voorbereiding).

Effectevaluaties hebben niet plaatsgevonden van Beweeg Wijs. Aanpalende studies worden bij de theoretische onderbouwing en in de bijlage beschreven.

Procesevaluatie

Beschrijf concluderend de resultaten van Nederlands effectonderzoek, buitenlands effectonderzoek en procesevaluaties van de interventie in maximaal 200 woorden.

Meld als er geen onderzoek is: Er zijn geen studies voorhanden.

Vanuit Beweeg Wijs hebben (praktische) procesevaluaties plaatsgevonden die na elk beweegteamoverleg op internet zijn geplaatst www.beweegteams.nl / combibanen : tips voor opleidingen. De kern van het werk van de leden uit een beweegteam is het steeds evalueren en aanpassen van de interventie op basis van gesprekken met beweegteamvoorzitters, schoolleiders, stagiaires, ouders en met kinderen. Op grond van deze resultaten zijn de volgende aanpassingen gemaakt:

- De speelkaarten zijn ingekort
- Er zijn nieuwe thema's passend bij de wensen v.d. scholen gemaakt
- Er zijn meer uren opgenomen in het taakbeleid voor beweegteamleden
- Juniorcoaches doen mee op vrijwillige basis
- Thema's sluiten beter aan bij de seizoenen
- Thema's sluiten aan bij buitenschoolse activiteiten

Beschrijving voor erkenning op niveau I: theoretisch goed onderbouwd

A. Interventiebeschrijving: probleem, doelgroep, doel, aanpak, materialen en uitvoering

1. Risico- of probleemomschrijving

Geef aan wat het probleem of het risico is waarop de interventie zich richt. Beschrijf de **aard, ernst, omvang en spreiding** van het probleem, en de gevolgen bij niet ingrijpen. Als deze informatie er niet is, geef dat dan ook aan.

Maximaal 400 woorden.

De jeugd beweegt steeds minder. Slechts de helft van de kinderen tussen de 4 en 11 jaar beweegt volgens de “Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NGGB)” (TNO, 2008). In vergelijking met het bewegen in de jaren zeventig is bewegingsarmoede met 10% tot 25% toegenomen (Bös, 2003; Runhaar, 2010). De verwachting is dat dit zal toenemen als er geen acties worden ondernomen, wat negatieve gevolgen heeft. Wereldwijd nemen chronische ziekten als gevolg van de passieve levensstijl toe, zoals diabetes, cardiale problemen, depressiviteit en op de lange termijn ziekten als Alzheimer, verder toe. Overgewicht/obesitas worden een ware pandemie (5e Nationale groeistudie, TNO 2010).

Onder hoog risicogroepen bij kinderen vallen: kinderen die minder fit zijn en/of overgewicht/obesitas hebben, kinderen met een lichamelijke en of geestelijke beperking/aandoening. Meisjes bewegen op het plein systematisch minder dan jongens. Bovendien bewegen meisjes met een niet-westerse achtergrond minder (Lucassen et al. 2011). Uit de literatuur komen de volgende kenmerken naar voren van personen die te-weinig-actief beweeggedrag vertonen:

- Vrouwen/meisjes
- Laag opleidingsniveau
- Laag inkomensniveau/geen werk
- Niet Nederlandse afkomst (met name Marokkaanse/Turkse achtergrond)
- Niet deelnemen aan sport
- Hoge BMI
- Lichamelijke beperking/aandoening.

Er is specifieke aandacht vereist voor: kinderen met een lage Sociaal Economische Status (SES) en allochtone kinderen, waar de problemen momenteel het grootst zijn (33% van de Turkse kinderen heeft overgewicht, 8% is obees; bij de Marokkaanse kinderen is dit 25% respectievelijk 7.5%). Turkse jongens en meisjes komen en spelen het minst buiten (Vries de 2009).

Kinderen zijn gemiddeld zo'n 5 uur per week aanwezig op een schoolplein. Op scholen het belang van de inrichting en begeleiding onvoldoende onderkend. Daarnaast spelen er op het schoolplein de volgende problemen:

1. Schoolpleinen worden vaak gedomineerd door voetballende jongens uit groep 8.
2. Er is weinig structuur aanwezig, het is niet duidelijk wie waar kan spelen waardoor er veel conflicten ontstaan.
3. Door weinig supervisie ontstaan gemakkelijk ruzies, pesten- en plagerijen.
4. Leerkrachten verzorgen “pleinwacht” en geen speelbegeleiding.
5. Het goed leren spelen op het plein krijgt weinig aandacht op school.

Het opdoen van positieve bewegingservaringen, kennis maken met een grote diversiteit aan bewegingsactiviteiten, het op zoek gaan naar persoonlijke beweegmotieven worden als essentieel beschouwd om tot een actieve leefstijl te komen (Bax, 2010). Beweeg Wijs is een interventie die op deze aspecten inhaakt.

2. Doel van de interventie

Wat is het doel van de interventie? Beschrijf de einddoelen en eventuele sub- of voorwaardelijke doelen zo concreet mogelijk en bij voorkeur SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden).

Beweeg Wijs heeft als doel het tegengaan van bewegingsarmoede door het bevorderen van lichamelijke activiteit van kinderen tijdens het spelen, zodat de kans dat beweegnorm wordt gehaald, toeneemt. Het hoofddoel van Beweeg Wijs is het vergroten van de fysieke activiteit van kinderen. Subdoelen zijn het bevorderen van een gezonde leefstijl, de motorische en sociaal-emotionele ontwikkeling, sociale vaardigheden en het tegengaan van overgewicht.

SMART geformuleerd:

Specifiek: Het bevorderen van de fysieke activiteit bij kinderen tot 12 jaar.

-Voor 2-4 jarigen heet dit Beweeg Wijs voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) en kinderopvang.

-4 t/m 12 jaar: Speelpleinmethode met instructie- en coachkaarten voor de pedagogisch medewerkers en speciale instructie voor oudere kinderen als juniorcoach bij de jongere groepen. Dit vindt plaats op het speelplein voordat de school start, tijdens de pauze die ze dagelijks 15-20 minuten hebben en na school bij alle vormen van onderwijs (regulier en speciaal).

-*Meetbaar:* De hoofddoelen zijn meetbaar met accelero- en hartslagmeters, observaties en metingen van motorische fitheid.

-*Acceptabel / Aanvaardbaar:* Uit onderzoek blijkt dat de methode Beweeg Wijs breed wordt gedragen en de doelen als zinvol worden ervaren.

-*Realistisch:* Beweeg Wijs is realistisch en toepasbaar, mits de speelbegeleider aanwezig is. Dit laatste is een belangrijke voorwaarde.

-*Tijdgebonden:* Een jaar is nodig om de interventie te realiseren.

Subdoelen zijn: bevorderen van sociale vaardigheden, bevorderen van participatie van alle kinderen, zorgen voor een veilige plek om te spelen, zelfbeeld en zelfvertrouwen vergroten en het tegengaan van overgewicht bij kinderen door het stimuleren van het bewegen.

Uiteindelijk is het doel om in onderzoek na te gaan of kinderen die gebruik maken van Beweeg Wijs meer bewegen, betere motorische vaardigheden ontwikkelen, sociaal vaardiger worden en een beter zelfbeeld krijgen (Platform, sport, bewegen en onderwijs, 2011).

Waarschijnlijk wordt niet aan de Beweegnorm voldaan als kinderen actief spelen tijdens twee pauzes per week van 15-20 minuten. Uit onderzoek blijkt dat ongeveer 75% actief beweegt tijdens de pauzes (Lucassen 2012). Naast de pauzes wordt Beweeg Wijs op een groot deel van de scholen ook voor, tussen de middag en na schooltijd aangeboden. Leerlingen komen door

Beweeg Wijs al om 08.15 uur op school en krijgen speeltijd tot 08.30 uur. En Beweeg Wijs wordt ook (op nadrukkelijk verzoek van scholen) aangeboden tussen de middag. Steeds meer scholen hebben een continuïrooster en vragen om Beweeg Wijs begeleiding tussen de middag. Na schooltijd wordt er regelmatig meer bewogen door de activiteiten in de verlengde schooldag.

3. Doelgroep van de interventie

Wat is de einddoelgroep van de hier beschreven interventie? Noem ook een eventuele intermediaire doelgroep. Geef een zo precies mogelijke beschrijving van relevante kenmerken van de doelgroep waarop de interventie zich direct richt.

3.1 Voor wie is de interventie bedoeld?

In principe is Beweeg Wijs te benutten voor alle kinderen in de kinderopvang, de Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE), het reguliere en het speciale Basisonderwijs. De doelgroep van Beweeg Wijs bestaat uit kinderen in de leeftijd van 2-12 jaar oud.

Beweeg Wijs interventie richt zich op 1) kinderen, 2) ouders, 3) schoolpersoneel, 4) de buurt, 5) sportverenigingen en 6) de kinderopvang.

1) Kinderen van 2-4 jaar. Dit is Beweeg Wijs voor de kinderopvang en de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Dit een voorloper van de speelpleinmethode. Hier worden – ook met speelkaarten – leidsters opgeleid om “rijke” beweegsituaties in te richten rondom evenwicht, coördinatie en oog-handcoördinatie met terugkoppeling naar de thuissituatie.

2) Kinderen van 4 tot en met 12 jaar.

In speciale plein speelinstructies maken kinderen kennis met een breed scala aan beweegactiviteiten op het plein. Maandelijks is er instructie van nieuwe speelpleinthema's, stap voor stap leren ze in de loop van het schooljaar wat er voor speelmogelijkheden zijn en de locaties ervan op het plein (kleurzones). Zo leren kinderen waar ze het prettigst spelen en welke spelen het beste bij hen passen.

3) Ouders van kinderen van 2 tot en met 12 jaar.

Ouders van de kinderopvang en de VVE krijgen informatie over Beweeg Wijs en zij krijgen via de leidsters terugkoppeling over de ontwikkeling van hun kind.

Ouders van kinderen van 4-12 jaar maken deel uit van het beweegteam. Ouders worden maandelijks geïnformeerd over het nieuwe plein-speelaanbod en leren inzien welke sport en welk spelthema het best bij hun kind past. Ouders leren de spelen zelf thuis met hun kind te spelen en krijgen van de vakdocent sport en bewegen adviezen over het stimuleren van het speelgedrag van hun kind. Zij vormen een belangrijke schakel tussen alle partijen. Ouders hebben in deze Beweeg Wijs aanpak een duidelijk omschreven taak.

4) Schoolpersoneel

In bijscholingen leert personeel van de school (groepsleerkrachten) welk speelgedrag er van hun leerlingen verwacht kan worden en hoe zij dat kunnen coachen op het plein. Ze leren het spelen te begeleiden. Voor de speelmomenten wordt afgesproken wie wat gaat doen waardoor kinderen sneller tot spelen en bewegen komen. Vakdocenten sport en bewegen: gaan plein-

spelen opnemen in het vakwerkplan en in de lessen bewegingsonderwijs. Er wordt praktisch geoefend op het plein. Onderwijsondersteuners/spelbegeleiders: zijn voorafgaand aan de speelmomenten op het plein en zetten speelmaterialen en speelveldjes klaar waardoor kinderen die naar buiten komen direct zien waar er wat gespeeld kan worden. Karren, ballen en scheppen zijn bijvoorbeeld al buiten op de juiste plek waardoor er minder gewacht hoeft te worden en er daardoor aantoonbaar meer beweging is.

5) Buurt

Na schooltijd kunnen kinderen uit de buurt op het wijkplein komen spelen, er is een spelbegeleider op het plein aanwezig waardoor iedereen veilig en prettig in beweging kan komen. Kinderen krijgen begeleiding na schooltijd zodat ze blijven komen op deze speelplaatsen.

6) Sportvereniging rondom de school

Er zijn sport kennismakingsactiviteiten georganiseerd als deze pleinthema's geïnstrueerd zijn op het plein. Dat wil zeggen dat kinderen op het plein kennismaken met sportactiviteiten en na schooltijd en 's avonds deze zelfde activiteiten tegenkomen bij de sportclub. Zodoende is er op de sportclub herkenning en bewegen kinderen meer doordat ze de sport al hebben beoefend op het plein.

7) Kinderopvang

Personeel van de voor- tussen- en naschoolse opvang leren de spelthema's zelf spelen. Er is een BSO (Buiten Schoolse Opvang) speelprogramma met dezelfde spelthema's als de thema's die op school worden geïnstrueerd. Kinderen bewegen daardoor meer bij de BSO en worden beter begeleid. De directeurs, leerkrachten en kinderen staan achter de interventie. De doelen lijken haalbaar en in balans met de randvoorwaarden. De spelbegeleider is een belangrijke randvoorwaarde.

-Kinderen in het speciaal onderwijs; het probleem van bewegingsarmoede en overgewicht komt hier vaker voor en Beweeg Wijs heeft hiervoor een aanbod ontwikkeld.

Beschrijf indicatie- en contra-indicatiecriteria indien van toepassing (indien van toepassing kunnen deze criteria vereist zijn voor erkenning; zie handleiding).
Meld ook hoe de doelgroep wordt geselecteerd. Noem eventueel gebruikte selectie-instrumenten en vereiste scores.

3.2 Indicatie- en contra-indicatiecriteria

Niet van toepassing

Geef aan of de interventie uitsluitend, mede of niet bedoeld is voor (specifieke) migrantengroepen en voor welke. Geef ook aan of er speciale aanpassingen of voor-

3.3 Toepassing bij migrantengroepen

Het programma heeft geen speciale faciliteiten (zoals vertaalde schriftelijke instructies of tolken) om migrantengroepen in het bijzonder te kunnen bedienen. In fase 1 van de doorontwikkeling is nagegaan of de methode aanpast zou moeten worden voor migranten. Uit de (groeps)interviews blijkt dat dit niet nodig is. Wel is uit het onderzoek naar de doorontwikkeling naar voren

Interventienummer

Vul hier de naam van de interventie in (eventueel met afkorting)

zeningen voor deze groepen zijn.

gekomen dat een filmpje zal worden gemaakt waarin alle kinderen zich kunnen herkennen. Dit is samengesteld.

Meld indien niet bekend of niet van toepassing: De interventie is niet speciaal ontwikkeld voor migrantengroepen.

Meld indien niet bekend of niet van toepassing: Het programma heeft geen speciale faciliteiten (zoals vertaalde schriftelijke instructies of tolken) om migrantengroepen in het bijzonder te kunnen bedienen.

4. Aanpak van de interventie

Achtergrondinformatie over de speelpleinmethode

De speelpleinmethode van Beweeg Wijs is er op gericht een plek te creëren waar elk kind zich veilig voelt om te spelen. Niet voor iedere leerling is het even gemakkelijk om te spelen op het schoolplein. Binnen de school wordt veel structuur geboden maar zodra de leerlingen op het speelplein gaan spelen valt deze weg. Elke leerling heeft behoefte te spelen en gedurende een schooldag zijn er verschillende momenten waarop de leerlingen buiten op het plein kunnen spelen. Om deze momenten voor elk kind prettig te laten verlopen heeft Beweeg Wijs in samenwerking met Erik Boot (gedragsdeskundige) de speelpleinmethode ontwikkeld. Het doel van deze methode is kinderen meer te laten bewegen, beter te laten spelen en de kans te vergroten dat kinderen voldoen aan de Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen (NNGB) (Beweeg Wijs, 2011).

Speelzones

Bij de speelpleinmethode van Beweeg Wijs zijn er op het speelplein 6 verschillende zones aangebracht. Elke zone geeft een spelvorm weer. Hierbij zijn verschillende spellen ontwikkeld die aansluiten bij de sociaal emotionele ontwikkeling van de leerlingen (Schema 1).

Schema 1: Kleurzones Beweeg Wijs

Naast elkaar spelen	*	• Diabolo

Zelfstandig spelen leren wat je allemaal kan		• Touwtjespringen • Bal mikken • Zandbak
Om de beurt spelen Eerlijk spelen en even kunnen wachten als een ander speelt	*	• Éénwieleren • Hordelopen • Duiken • Hinkelbaan
Samen delen spelen Delen van materiaal en het spel op gang houden	*	• Pleintennis • Tikspelen • Afgooispeel • Badminton
Samen werk spelen Samenwerken en rekening houden met een ander	*	• Parachute • Pleinravijn • Gordiaanse knoop • Knuppelbrug
Tegen elkaar spelen voor je tegenstander en sportief spelen	*	• Pleinbasketbal • Pleinvoetbal • Estafette • Lijnbal
Even niet spelen Je rust kunnen nemen, kijken, kletsen en/of nadenken	*	• Bankje • Gras • Rand • Klimrek

bron: Beweeg Wijs, 2011

Voor schooltijd, tijdens de pauzes, bij de tussen-schoolse opvang en na schooltijd kan een kind zelf kiezen in welke zone hij of zij wil spelen. In die zones is dan speelbegeleiding (d.w.z. een speelbegeleider of juniorcoach) en er staan speelmaterialen klaar waardoor kinderen laagdrempelig uitgenodigd worden om een spel naar keuze te gaan spelen.

Omvang

Op de volgende momenten wordt er gebruik gemaakt van Beweeg Wijs en van de inzet van een speelbegeleider, juniorcoaches en de kleurrijke zone-ring:

- 1) Bij het voorschoolse spelen van 08:15 uur tot 8:30 uur.
- 2) In de ochtendpauze
- 3) Bij de tussen-schoolse opvang
- 4) Op extra speelinstructiemomenten / in de lessen bewegingsonderwijs
- 5) Na schooltijd activiteiten in de dag arrangementen.

Scholen stellen zelf vast hoe vaak de speelbegeleider komt. In de meeste scholen is dit twee maal per week. Ook verschillen scholen in de momenten waarop ze gebruik maken van Beweeg Wijs. Zij kunnen het aanbod op maat samenstellen.

Juniorcoach en speelbegeleider

De leerlingen worden gedurende de pauzes begeleid door juniorcoaches (in veel gevallen leerlingen uit groep 8) en een speelbegeleider. Voorafgaand

aan de pauze zetten de juniorcoaches, onder begeleiding, de materialen klaar. Tijdens de pauzes helpen de juniorcoaches bij de activiteiten. Ze spelen mee, geven uitleg bij de activiteit, zorgen er voor dat alles eerlijk en soepel verloopt en betrekken andere leerlingen bij het spel. De speelbegeleider houdt een oog in het zeil en helpt kinderen bij de activiteiten en coördineert het geheel zodat alle activiteiten rustig en gestructureerd verlopen.

Op extra speelmomenten naast de twee reguliere gymlessen wordt er maandelijks een nieuw speelpleintheema uitgelegd en gespeeld op het schoolplein. Als de school vindt dat dit teveel onderwijstijd vraagt, dan wordt deze instructie verplaatst naar de gymlessen (maatwerk per school). Deze extra speel instructies / de gymnastieklessen worden gebruikt om de juniorcoaches de thema's en de spellen uit te leggen. De juniorcoaches krijgen training over wat ze moeten doen als kinderen geplaagd of gepest worden.

Verder zijn er verschillende thema's, deze kunnen zowel maandelijks als wekelijks worden ingezet. In totaal heeft de speelpleinmethode van Beweeg Wijs 18 verschillende thema's. Bij elk thema sluiten verschillende spellen aan, hierbij wordt er gebruik gemaakt van een speelkaart, coachkaart, speel materiaal advies en speelzone advies. Dit kunnen de leerkrachten gebruiken bij het toepassen van de speelpleinmethode (Beweeg Wijs, 2011).

Nieuw is dat de Speelbegeleiders training zullen krijgen naar analogie van de "child protection in sport unit", wat ingaat op de begeleiding van kinderen met een handicap en misbruik van de vertrouwenspositie van de speelbegeleider en de manier waarop de speelbegeleider kan omgaan met automutilatie.

Na schooltijd

Veel pleinen worden buiten schooltijd opengesteld, dit verschilt per school. Naar schatting gebeurt dit bij 60%. De openheid en toegankelijkheid van het plein, maar ook de sociale controle uit de buurt, zijn factoren die het openstellen van de schoolpleinen beïnvloeden. Onderzoek naar belemmerende en bevorderende factoren van de opstelling is wenselijk. Uit de praktijk van een van de scholen blijkt dat het goed werkt, maar dat het de volgende ochtend een bende is op het plein omdat de kinderen allerlei flesjes en papiertjes achterlaten. Enige controle van het pleingebruik is daarom nodig. Om te voorkomen dat de overlast van hangjongeren een knelpunt wordt, is Beweeg Wijs preventief in overleg met alle gebruikers van het plein om iedereen tot zijn of haar recht te laten komen, waardoor overlast tot een minimum wordt beperkt.

Participatie ouders

In aansluiting op de introductie van de speelpleinmethode van Beweeg Wijs, wordt een ouderavond op school gehouden waar de wensen van de ouders naast de wensen, behoeften en uitgangspunten van de school worden gezet. Dit is bedoeld om draagvlak te creëren en de methode op maat aan te kunnen bieden. Op iedere school is de methode anders ingevuld. De ouders worden uitgebreid ingelicht over Beweeg Wijs en hun rol daarbij als ouder.

Bewegteam

Daarnaast worden er ouders gevraagd om deel te nemen aan het Bewegteam. Vanuit het Bewegteam denken de ouders mee aan de

stapsgewijze opzet van de speelpleinmethode binnen de school. Zij denken mee over de pleininrichting, in overleg met de leerkrachten en de andere leden in het Bewegteam.

Beïnvloeding van ouders op gezondheidsgedrag

Gezondheidsgedrag, in dit geval bewegen, bij kinderen wordt beïnvloed door zowel factoren in het kind (motorische vaardigheden, eerdere ervaringen met (bal) spelen), factoren op school (inrichting van het plein, beweging stimulerende leerkrachten), het gezin, de buurt en gemeenschap (wijk/dorp, speelmogelijkheden en actieve ouders die het voorbeeld geven etc.). Gedrag beïnvloedt de sociale omgeving en de omgeving beïnvloedt gedrag; het is een reciproke beïnvloeding (Glanz et al. 2008). Voorbeeldgedrag en de intentie van kinderen ergens aan mee te doen wordt mede beïnvloed door ouders, vrienden en op school door leerkrachten. Ouders hebben een grote invloed op het beweggedrag van hun kinderen. De mate waarin ouders het gevoel hebben een positief effect te hebben op het beweggedrag van hun kind hangt sterk samen met dat beweggedrag. Tijdens de ouderavonden wordt de rol van de ouders bij het stimuleren van bewegen benadrukt. “De school kan het niet alleen; zij heeft de inzet en stimulans van ouders nodig”.

Ouders kunnen een effect-modificator zijn

Het effect van een interventie hangt van allerlei factoren af. Het effect van Beweeg Wijs kan bijvoorbeeld verschillen bij bepaalde kinderen of bij bepaalde ouders.

Integrale aanpak met ouders

Bij Beweeg Wijs worden ouders geïnformeerd over de aanpak op de school en meestal helpen ouders bij de inrichting van het plein. De school is de plek bij uitstek waar leerkrachten met ouders en kinderen in contact komen. Ouders hebben er belang bij wat er op school gebeurt; het betreft hun kind. Het is de vindplaats van kinderen die (te) weinig bewegen of niet of weinig spelen. Beweeg Wijs beïnvloedt het beweggedrag, maar ook de psychosociale ontwikkeling van kinderen. De betrokkenheid van ouders wordt via het bewegteam gegarandeerd. Hierin hebben leerkrachten, speelbegeleiders en juniorcoaches zitting.

Verbreding naar de wijk

Vanuit school wordt een “wijk-beweegprogramma” opgezet. D.w.z. vanuit het school bewegteam worden er op veel locaties 2 wekelijkse beweegactiviteiten na schooltijd georganiseerd en elke maand een wijkactiviteit, ter verhoging van de leefbaarheid in de wijk. Bij deze wijkactiviteiten worden de kinderen, hun (oudere) broertjes en zusjes, maar ook hun ouders en soms grootouders betrokken.

Meespelende ouders de toekomst

Nog geen standaardonderdeel van de speelplein methode is dat ouders bijvoorbeeld maandelijks meespelen, of mee coachen. Hiermee zal binnenkort worden geëxperimenteerd. Een interessant idee is om ouders die werkloos zijn of anderszins rijd hebben, te vragen de dagen dat de speelbegeleider er niet is, diens rol over te nemen. Zij moeten overigens wel getraind worden. Op die manier worden ouders betrokken en meer geactiveerd.

Opzet van de interventie

Beschrijf de structuur en de opbouw van de interventie. Denk aan de gebruikelijke duur, indien van toepassing de frequentie en intensiteit van de contacten, de volgorde van de onderdelen, handelingen of stappen, en de setting waarin de interventie wordt uitgevoerd.

1. Er wordt een nulmeting afgenomen: duur 5 uur.
Bij de nulmeting wordt alles rondom het speel- en beweegbeleid in kaart gebracht uiteenlopend van de visie op bewegen en spelen, tot de beschikbare materialen en het in kaart brengen van het gebruik van het speelplein. Er wordt in kaart gebracht wat de wensen zijn met betrekking tot het beweeg- en speelbeleid
2. Er vindt een schoolteamtraining plaats: 1 dagdeel.
Bij de teamtraining wordt uitgelegd hoe de Beweeg Wijs interventie wordt georganiseerd, men krijgt inzicht in de speelontwikkeling en de mogelijkheden van het gebruik van het speelplein en de samenwerkingsmogelijkheden in het wijk-beweegteam.
3. Er wordt een ouderavond verzorgd: half dagdeel.
Op de ouderavond worden ouders geïnformeerd over de Beweeg Wijs methode.
4. Er wordt in de school een beweegteam geïnstalleerd.
In het beweegteam zitten betrokken leerkrachten, kinderopvang, MBO (Middelbaar Beroeps Onderwijs) speelbegeleider, leerlingen en ouders.
5. Het school-beweegteam wordt geleid door de beweegteamvoorzitter, die ook de contactpersoon is van het wijk-beweegteam.
6. Per week is er bij Beweeg Wijs, gedurende het eerste jaar 1,5 uur begeleiding door ervaren coaches.
7. Elke maand is er een speltraining voor de juniorcoaches: 1 uur.
Het nieuwe spelthema wordt samen gespeeld, er wordt bekeken waar spelen we wat op het plein en welke regels worden gehanteerd.
8. Elke maand is er een beweegteamoverleg: 1,5 uur
In dit overleg wordt teruggekeken, geëvalueerd en vooruit gekeken. Hier worden de afspraken over het speelbeleid op het schoolplein besproken.
9. Per spelthema worden speelmaterialen aangeschaft. In de methode zijn standaard bestellijsten opgenomen.
10. Dagelijks of enkele dagen per week is er extra speelbegeleiding op het schoolplein (een MBO speelbegeleider) en die wordt geholpen door enige bovenbouw leerlingen als juniorcoaches. Per dag 2 uur per school extra speelbegeleiding: dit vindt plaats tijdens bijvoorbeeld de inloop van de school. Kleine groepjes kinderen krijgen extra speel instructie. Op 4 Regionale Opleidings Centra (ROC's: Alfacollege, Graafschapcollege, Horizoncollege en ROC van Twente worden speciale Beweeg Wijs minors verzorgd: er zijn samenwerkingsconvenanten dat wij jaarlijks kunnen beschikken over stagiaires in deze beweegteams.)
11. De MBO speelbegeleider verzorgt de begeleiding op verschillende scholen en bij de kinderopvang. Dit is de bindende factor.
12. Er zijn aparte trainingen voor het personeel van de kinderopvang. Deze trainingen hebben dezelfde frequentie als de juniorcoach trainingen.
13. Na een jaar worden de bedachte speelzones structureel aangebracht op het plein en wordt het speelplein aangepast bij de wensen van het beweegteam.
14. Tegelijk wordt er een dagarrangementen programma vastgesteld voor de wijk. Dit wordt praktisch georganiseerd door de combinatie medewerker.
15. Op alle scholen in de wijk is een eigen school-beweegteam werkzaam. Elke school krijgt een gezonde, kleurrijk schoolplein.

Inhoud van de interventie

Wat gebeurt er concreet bij de

Bij de nulmeting wordt alles rondom het speel en beweegbeleid in kaart ge-

uitvoering? Beschrijf hoe de onderdelen van de interventie worden ingevuld of uitgevoerd, zo nodig met enkele typerende voorbeelden.

bracht uiteenlopend van de visie op bewegen en spelen, tot de beschikbare materialen en het in kaart brengen van het gebruik van het speelplein. Er wordt geïnventariseerd wat de wensen zijn met betrekking tot het beweeg- en speelbeleid. De interventie wordt aangepast aan de wensen van de school (directie, leerkrachten, leerlingen, ouders).

Bij de teamtraining wordt uitgelegd hoe de Beweeg Wijs interventie wordt georganiseerd, men krijgt inzicht in de speelontwikkeling en de mogelijkheden van het gebruik van het speelplein en de samenwerkingsmogelijkheden in het wijk-beweegteam. Speelthema's voor op het plein worden gekozen. Afgesproken wordt wanneer de extra speltrainingen en wanneer de speelbegeleiding kan gaan plaatsvinden.

De spelthema's hangen af van de wensen van de school. Soms zijn er projecten op school bijvoorbeeld vroeger en nu: dan passen wij ons thema "Oud Hollandse spelen" in. Soms is er in een vakantie een sporttoernooi en passen bij ons sportspelen thema in.

De extra speltrainingen, die worden gegeven door MBO opgeleide speelbegeleiders in samenwerking met de (vak)leerkracht, zijn tijdens de extra spellessen, bijvoorbeeld bij de inloop gaan er om beurten groepjes van 8 à 10 kinderen naar buiten voor speelinstructie. Ze leren in kleuren zones spelen en weten dat dit ook van ze wordt verwacht in de pauzes. Tijdens de gymnastieklessen kunnen juniorcoaches worden getraind.

Zie voor foto's met voorbeelden www.beweegwijs.nl. In verband met de bestandsgrootte hier uit verwijderd.

5. Materialen en links

Welke materialen zijn er en waar zijn deze verkrijgbaar? Noem ten minste de Nederlandse handleiding. Noem ook eventuele links naar relevante websites, rapporten of andere relevante bestanden. Vermeld eventueel ook of er aparte materialen zijn voor migranten en zo ja welke.

- 4-delige handleiding over Beweeg Wijs (Verkrijgbaar bij de licentiehouders)
- cursusmaterialen "Beweeg Wijs met gedrag": uitleg kleuren en cursus begeleiding speelgedrag
- Handleiding Minor Beweeg Wijs bij ROC
- Fimmateriaal: <http://www.leraar24.nl/video/2801>
- <http://www.leraar24.nl/video/2829>
- Idem <http://www.leraar24.nl/video/2819>
- Idem <http://www.leraar24.nl/video/2810>
- Site www.beweegwijs.nl
- Cultuur sensitief filmpje Beweeg Wijs
- Protocol implementatie

B. Onderbouwing van de interventie

6. Verantwoording: doelgroep, doelen en aanpak

Geef aan hoe probleemanalyse, doel, doelgroep en methodiek op elkaar aansluiten. In uw betoog moet antwoord gegeven zijn op de volgende vragen (zie ook de handleiding bij dit werkblad):

Probleemanalyse

Wat zijn de factoren (determinanten) die het probleem beïnvloeden?

Onderbouw dit met theorieën en/of onderzoeksliteratuur, een redenering (ratio) of een visie. Als u hiervoor gebruik maakt van een algemene theorie over gedragsverandering, maak dan aannemelijk dat deze van toepassing is op het probleem.

Geef aan hoe deze factoren met elkaar samenhangen. Noem oorzakelijke, risico-, instandhoudende, verzachtende en/of beschermende factoren.

Beïnvloedbare factoren

Welke factoren zijn beïnvloedbaar? Laat dit alles zien met theorie/ studies of voorbeelden. Op welke veranderbare factoren richt de interventie zich?

Verbinding probleemanalyse, doel, doelgroep en aanpak

Kan het doel met de gekozen aanpak worden bereikt? Maak dit aannemelijk aan de hand van

Probleemanalyse

Beweeg Wijs is ontwikkeld voor alle kinderen. Alle kinderen doen in principe mee bij Beweeg Wijs en ook kinderen die dit vanuit huis minder hebben meegekregen, of uit zichzelf weinig bewegen, worden uitgenodigd door de speelbegeleider om te bewegen. Kinderen die deelnemen aan de Voor en Vroegschoolse Educatie vormen een risicogroep en Beweeg Wijs heeft voor deze groep ook een aanbod, evenals voor kinderen die naar de kinderopvang gaan.

Lichamelijke activiteit van kinderen van 4-12 jaar op het schoolplein wordt beïnvloed door verschillende determinanten, zoals in figuur 1 is weergegeven. Het model is gebaseerd op het literatuurreview over speelpleinen en over kleurzones.

Sommige meisjes in groep 7 en 8 neigen tot minder bewegen en moeten uitgedaagd en gestimuleerd worden om mee te doen. Beweeg Wijs is daartoe in staat; deze meisjes worden door de speelbegeleider aangespoord en uitgenodigd om mee te spelen.

Gezondheidsgedrag, in dit geval bewegen, van kinderen wordt beïnvloed door zowel determinanten in het kind (motorische vaardigheden, eerdere ervaringen met (bal) spelen), determinanten op school (inrichting van het plein, beweging stimulerende leerkrachten) en het gezin, de buurt en de gemeenschap (wijk/dorp en speelmogelijkheden, actieve ouders die het voorbeeld geven etc.). Gedrag beïnvloedt de sociale omgeving en de omgeving beïnvloedt gedrag; het is een reciproke beïnvloeding.

Determinanten

In figuur 1 is te zien dat de zonering de uitlokkende factor is en aansluit bij de sociaal-emotionele ontwikkeling van elk kind. Dit is stimuluscontrole. Andere vormen van stimuluscontrole zijn: 1) het aantal en de diversiteit van de vaste toestellen op speelplein, 2) de aanwezigheid van voldoende losse speelmaterialen en attributen voor iedereen, 3) stimulerende, getrainde leerkrachten, beweegbegeleiders en junior-coaches die meespelen en het goede voorbeeld geven, 4) het aantal vierkante meters per kind op het plein ofwel per groepen verschillende pauzes, 5) de duur van de pauzes, 6) de zonering in kleuren en 7) afrastering/hekken, schaduw plekken en tenslotte 8) in hoeverre het voetballen door groep 8 wordt gereguleerd.

Deze determinanten zijn allemaal te beïnvloeden.

Uit de literatuur blijkt dat minder direct te beïnvloedende factoren: geslacht, leeftijd, (niet)-Westerse achtergrond, gewoontegedrag, sport/spel ervaring, motivatie, zelfbeeld, gezinsinkomen, bewustzijn van eigen gedrag, kennis over belang bewegen, de sportbeleving en het beschikken over 'sportieve' vaardigheden, zijn.

Cognitieve factoren zijn: Steun/stimulans vanuit sociale omgeving, positieve houding, gevoel invloed te hebben en het gevoel hebben mee te kunnen doen.

Tenslotte zijn factoren uit de leefomgeving van invloed: intra- en interpersoonlijke factoren, beweeggewoonten van ouders, de schoolomgeving, de voorzieningen in de buurt/wijk/dorp, de gemeente politiek en de faciliteiten die beschikbaar worden gesteld, en de tijd die ouders aan hun kinderen besteden.

studies en /of ervaringen.
Laat zien dat de doelgroep aansluit bij de probleemanalyse.

Werkzame factoren /mechanismen

Wat zijn de werkzame factoren /mechanismen?
Welke elementen mogen bij aanpassing van de interventie niet ontbreken?

Verantwoording

Voor de verantwoording kan gebruik worden gemaakt van Nederlands en /of internationaal onderzoek naar de theorie achter de interventie, naar onderdelen van de interventie en /of naar soortgelijke interventies, en van onderzoek naar buitenlandse versies van de interventie.

De 8 factoren aan de stimuluscontrole-kant zijn erg bepalend en invloedrijk en kunnen worden aangepast. Daar houdt Beweeg Wijs rekening mee bij de start van de interventie en de indeling van het plein. Vanzelfsprekend zijn de geslacht, leeftijd, achtergrond en gezinsinkomen niet te beïnvloeden, maar de overige factoren wel. Deze determinanten (kunnen) door Beweeg Wijs worden beïnvloed. Beweeg Wijs grijpt ook in op de cognitieve en omgevingsfactoren.

Verbinding probleemanalyse, doel, doelgroep en aanpak

Beweeg Wijs is geschikt voor alle kinderen, maar door de training van juniorcoaches, die in groep 7 en 8 zitten, door de inzet en modelfunctie van de speelbegeleider en door de algehele aanpak van stimuleren en bekrachtigen en het (opnieuw) leren spelen, vallen er geen kinderen buiten de boot. De speelbegeleider zal er op toezien dat juist die kinderen die een risico lopen om minder te bewegen (kinderen met obesitas, meisjes, kinderen met een lichamelijke of geestelijke aandoening) deelnemen aan de activiteiten.

Vanuit de gedragstherapie is het klassieke en operante conditionering en modeling en tegelijkertijd is het ecologisch model gebruikt, omdat de interventie op meerdere niveaus aangrijpt. Beweeg Wijs beïnvloedt het gedrag van de kinderen, de sociaal emotionele ontwikkeling, maar ook de directe omgeving, de ouders, de leerkrachten en directies, wijken en buurten. Juist door een dergelijke integrale aanpak kan naast het tegengaan van bewegingsarmoede ook het subdoel worden bereikt, namelijk het bevorderen van gezond gewicht bij kinderen.

De interventie is niet specifiek voor hoog risicogroepen ontworpen en vooralsnog is er geen reden om te twijfelen of de speelpleinmethode geschikt zou zijn voor bijvoorbeeld allochtone meisjes of kinderen uit lage SES gezinnen. Aanpassingen voor hoog-risicogroepen, zoals kinderen met een beperking of aandoening, zijn specifiek ontwikkeld door Beweeg Wijs.

Het is een interventie op maat omdat kinderen op hun eigen sociaal emotioneel niveau meedoen op het plein (passend bij de soort spellen en de kleurzones). Bovendien zien de Speelbegeleiders er op toe dat alle kinderen meedoen. Zij stimuleren de kinderen die afwachtend zijn tot spel en bekrachtigen ze als ze wat meer durven en begeleiden ze bij de overstap naar een “volgende” zone. Dat is een taak van de Speelbegeleider. De juniorcoaches hebben deze taak niet; zij zien erop toe dat de spellen goed verlopen. Bovendien is een van de subdoelen van de speelpleinmethode: bevorderen van participatie van alle kinderen.

Een deel van de aanbevelingen over het gebruik van “Playgrounds” is ook van toepassing op Beweeg Wijs (Bakker e.a., 2008). Dit zijn speelplekken waar zowel gespeeld als gesport kan worden. Te weinig verlichting is een belemmering evenals oudere, dominante kinderen die “klieren”. Als er iets wordt georganiseerd, komen de kinderen er graag en veelvuldig naartoe. Verder moet de playground schoon zijn (geen hondenpoep bijv).

Het spelen wordt redelijk gecontroleerd tijdens de Beweeg Wijs interventie. Uit de observaties blijkt hoe positief dit is en dat juist dit element ertoe lijkt bij te dragen dat alle kinderen kunnen meedoen. Er is voor ieder wat wils en alle kinderen worden gestimuleerd om mee te doen, bij zijn/haar favoriete spel, passend bij zijn/haar niveau. Daarbij aangevuld dat een deel van de kinderen thuis minder speelt en dus ook spelen en het doen van spellen niet meer leert.

Onderzoek

Beweeg Wijs is een practice based interventie, vanuit de praktijk ontwikkeld. De eer-

ste stap van de theoretische onderbouwing bestaat uit een literatuur search met vooraf bepaalde zoektermen (basisschool, schoolplein, lichamelijke activiteit, spelen). De tweede search is toegespitst op zonering op speelpleinen en de invloed hiervan op het bewegen en het spel. Daarnaast hebben 15 (groeps)interviews plaatsgevonden met directies van scholen, leerkrachten, juniorcoaches, speelbegeleiders, leerlingen en ouders. Op grond van de interviews is een vragenlijst opgesteld die naar de 55 scholen die Beweeg Wijs toepassen opgestuurd. Tenslotte hebben observaties plaatsgevonden op schoolpleinen waar wel en geen Beweeg Wijs was (regulier en speciaal onderwijs) (Rapportages TNO, 2012).

Uit de literatuur blijkt dat het sport- en beweeggedrag van de schoolgaande jeugd op het basis onderwijs is relatief hoog, hoewel ongeveer 25% geen lid is van een sportvereniging. Wel wordt er veel buiten gespeeld, op school aan gymnastiek deelgenomen en beweegt driekwart actief tijdens de schoolpauze. Drie op de 10 kinderen loopt meer dan de helft van de week naar school en ruim de helft gaat op de fiets naar school. Van de basisschool kinderen haalt ruim de helft de beweegnorm (combinorm) (Lucasssen et al, 2011).

De speelpleinmethode betreft primaire preventie, wat betekent dat *alle* kinderen van een school, en dit kan een reguliere basisschool, maar ook een basisschool voor het speciaal onderwijs zijn, participeren. Uit de interviews beschreven in het onderzoek naar de speelpleinmethode blijkt dat in principe alle kinderen participeren en dat kinderen niet buiten de boot vallen tijdens Beweeg Wijs.

Groepsinterviews

Uit 15 (groeps)interviews die zijn gehouden ten behoeve van de doorontwikkeling, onderzoek dat is verricht in het buitenland en verschillende theorieën aanpak (ecologische- en leertheorie) hebben we een theoretisch model opgesteld met daarin de invloedrijke factoren. Het is aannemelijk dat deze factoren het meest van invloed zijn op het probleem van bewegingsarmoede en onderdeel zijn van de interventie: speelpleinmethode van Beweeg Wijs. **De belangrijkste factoren zijn de kleurzones, de persoonlijke begeleiding van de juniorcoaches, speelbegeleider en leerkrachten en het feit dat de speelpleinmethode per school, op maat, wordt aangepast.** De kleurzones zijn relatief gemakkelijk aan te brengen, en wanneer aan de randvoorwaarden wordt voldoen, is het starten met de begeleiding door de juniorcoaches, speelbegeleider en leerkrachten ook uitvoerbaar.

De subdoelen, overgewicht tegengaan, sociale vaardigheden bevorderen, participatie van alle kinderen, het hebben van een veilige plek om te bewegen en het vergroten van het zelfbeeld en zelfvertrouwen worden vooral beïnvloed door de opzet van de speelpleinmethode met de “extra handen op het plein”.

In de **praktijk** zijn belangrijke werkzame factoren, die corresponderen met mechanismen die in het theoretisch model zijn opgenomen vanuit de leertheorie:

1. Alle betrokkenen hebben passie voor bewegen en spelen (modeling);
2. er is een extra speelbegeleider beschikbaar zodat leerkrachten dit extra werk er niet bij krijgen (faciliterende factoren);
3. extra spelinstructies in kleine speelgroepjes tijdens de zogenaamde inloop bij aanvang van de schooldag werkt goed (stimuluscontrole);
4. vooraf nadenken over de indeling van het schoolplein (stimuluscontrole);
5. kleurrijke zonering (passend bij de sociaal emotionele ontwikkeling) aanbrengen geeft veel meer veiligheid op het plein (zowel stimuluscontrole als operante conditionering);
6. samenwerken in een wijkbeweegteam laat betrokken personen laagdrempelig ervaringen uitwisselen (faciliterende factoren);

7. samenwerken met gemeentedienst “inrichting openbare speelplekken” is praktisch (stimuluscontrole);
8. ROC's leveren extra handen in de vorm van betrokken stagiaires (faciliterende factoren);
9. schoolleiding denkt mee in beweegteam (operante conditionering en modeling).
10. Stap voor stap, heel gestructureerd speciale speelplein speel instructie verzorgen. We leren de kinderen waar ze welk spel kunnen spelen. Er worden afspraken gemaakt over het gebruik van het speelplein. In de pauzes zijn er speciale speelcoaches aanwezig (dichtbij of verderaf) voor toezicht en coaching en begeleiding van het spelen (klassieke en operante conditionering).
11. Tussen de middag worden er bij de overblijfororganisatie dezelfde thema spelen gespeeld en dat geldt ook voor na schooltijd (generalisatie).

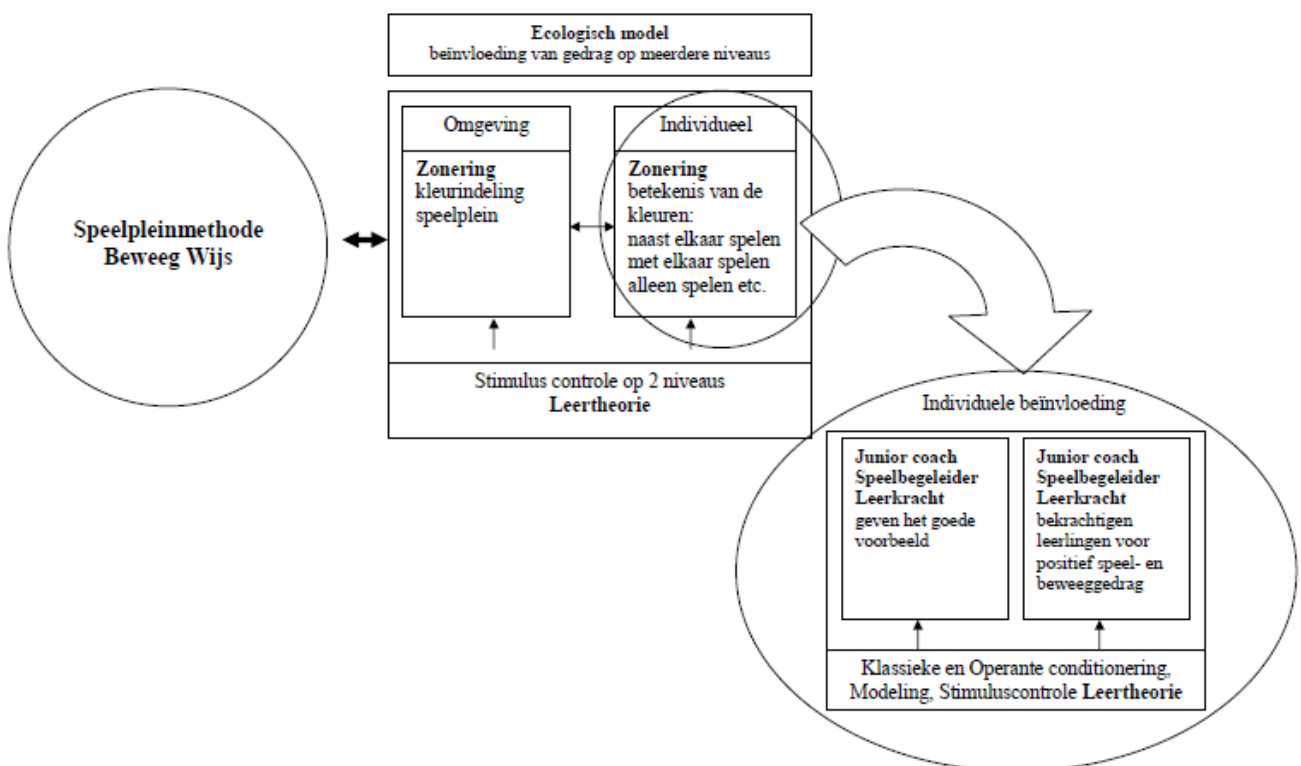
Leertheorie en ecologisch model

Het ecologische model en de leertheorie passen het meest bij de speelpleinmethode van Beweeg Wijs en zijn in elkaar geschoven in het model (Figuur 1). We maken zo concreet mogelijk hoe deze theorieën het gezondheidsgedrag in kwestie beïnvloeden, namelijk het bevorderen van lichamelijke activiteit bij kinderen van 4-12 jaar tijdens de pauzes op school op het plein.

Figuur 1

Ecologisch en leertheoretisch model

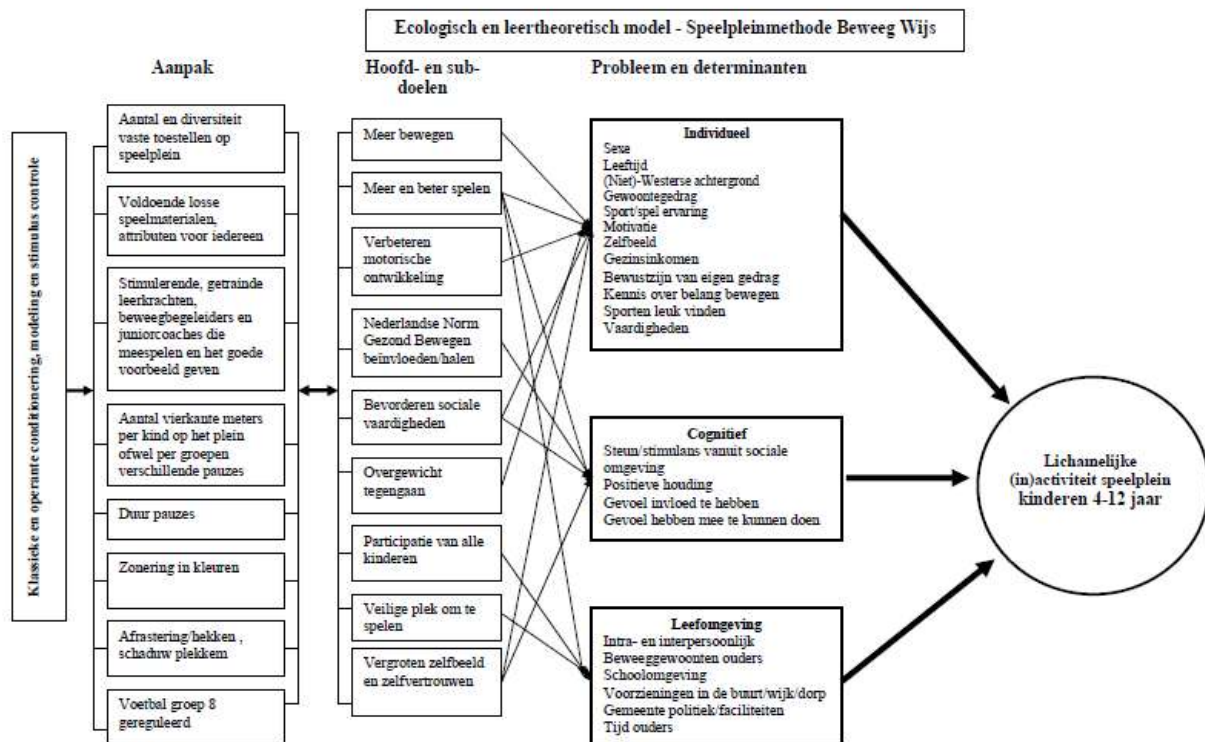
(Sallis 2010, Bandura 1977 en naar Kremers 2006)

Determinanten van lichamelijke activiteit van kinderen (4-12) op het schoolplein

Aangepaste versie van het Environmental Research Framework for Weight Gain Prevention

(EnRG Kremers et al., 2006), mede gebaseerd op Sallis (2010).

Literatuuronderzoek

In de theoretische onderbouwing is op grond van het literatuuronderzoek een analyse gemaakt van de factoren die met het probleem (weinig bewegen) samenhangen. Dit zijn alle factoren die gevonden zijn in onderzoek naar factoren die samenhangen (en die te beïnvloeden zijn) met weinig bewegen van kinderen op schoolpleinen in de leeftijd van 6-12 jaar (2^e figuur, linker balk). Vervolgens zijn, ter verduidelijking de hoofd- en subdoelen van Beweeg Wijs opgenomen en zijn de drie hoofdgroepen van determinanten die zowel modificerende als versturende factoren kunnen zijn, beschreven en onderverdeeld in drie groepen: individueel, cognitief en leefomgeving. Deze factoren hebben allen invloed op de (in)activiteit van kinderen. In het onderzoek naar de theoretische achtergronden is diepgaand besproken hoe deze factoren samenhangen en te beïnvloeden zijn. In dit model (1^e figuur) is opgenomen met welke technieken (o.a. uit de gedragstherapie) de factoren te beïnvloeden zijn. Om de interventie te onderbouwen is een systematisch review gedaan naar onderzoek naar lichamelijke activiteit van kinderen op schoolpleinen (bijlage 1) en voor de CGL tabel achteraan dit document een review dat alleen gericht is op kleurzones. In bijlage 1 zijn ook de searchtermen opgenomen. De search heeft 24 onderzoeken opgeleverd, waarvan 20 bruikbaar bleken en op grond waarvan de determinanten in het theoretisch model zijn benoemd. Samenvattend zijn de conclusies:

-Bij kinderen tussen 6 en 12 jaar hebben jongens een hoger activiteiten niveau op het schoolplein (Colabianchi 2009; Parrish 2009; Ridgers 2007b, 2010; Stratton 2005, 2007; Taylor 2011; Trost 2010). Interventies bij jongere kinderen hebben meer invloed op het beweeggedrag dan bij de oudere kinderen van de basisschool (Loucaides 2009; Ridgers 2007b, 2010; Stratton 2005). Kinderen die bij baseline meting het minst bewegen, lijken het meest te profiteren van interventies (Ridgers 2007b).

-Vaste toestellen en diversiteit aan toestellen zijn van invloed op de mate van bewegen; deze bevorderen het actieve bewegen (Anthamatten 2011; Colabianchi 2011; Farley 2008; Nielsen 2010; Taylor 2011; Willenberg 2011).

-Voldoende losse speelattributen voor alle kinderen, zoals voet- en tennisballen,

dragen bij aan het meer bewegen, naast vaste toestellen (Farley 2008; Ridgers 2007a, 2010; Verstraete 2006; Willenberg 2011). Als er niet voldoende materialen beschikbaar zijn voor alle kinderen, is er een kans dat de bemachtigd erop gaan staan wachten, wat spel en bewegen belemmert.

Langere pauzes bij de oudere kinderen zijn belangrijk; ze hebben voldoende tijd nodig om tot spel te komen (Parrish 2009; Ridgers 2007a,b, 2010, Zask 2001).

-De hoeveelheid ruimte per kind (aantal kinderen per vierkante meter) is van invloed op de activiteiten niveau. Dit kan bereikt worden door *de verschillende groepen gefaseerd te laten spelen* (Cardon 2008; Louciades 2009; Trost 2010). Het plaatsen van meer en verschillende toestellen en het beschikbaar stellen van losse materialen (ballen etc.) lijken nog belangrijker dan de ruimte per kind om te spelen. Dit is belangrijke informatie voor speelplaatsen in de steden.

-Markeringen met kleuren zijn goede stimuli die actief bewegen ontlokken en het activiteitsniveau verhogen (Ridgers 2007a, Stratton 2005; Willenberg 2010).

-Afrastering/hekken zouden het bewegen bevorderen evenals *plekken in de schaduw waar gerust kan worden* (Colabianchi 2011).

De suggestie wordt gedaan dat het bewegen van meisjes zou kunnen worden bevorderd door het creëren van aparte speelplekken, waar bijvoorbeeld gedanst kan worden.

-Training van supervisors en meer supervisie wordt eveneens genoemd als mogelijkheid om de activiteit van kinderen te bevorderen (Cardon 2008; Ridgers 2010; Willenberg 2011). Zij zouden kunnen de kinderen kunnen stimuleren en motiveren tot bewegen.

Een combinatie van bovengenoemde factoren, verhoogt het activiteitsniveau. Beweeg Wijs heeft veel van bovengenoemde factoren in haar aanpak opgenomen. De vaste toestellen zijn veelal een gegeven, maar losse attributen, voldoende ruimte per kind door gefaseerd pauzeren, supervisors die actief meespelen en veiligheid bevorderen, diversiteit in spelvormen en tenslotte markeringen in kleuren (zones) zijn allemaal aanwezig in speelpleinmethode van Beweeg Wijs.

Selectieprocedure (zie verder Bijlage 1)

Vierentwintig artikelen zijn geïncludeerd en twintig geselecteerde artikelen zijn in tweede instantie geëxcludeerd vanwege de leeftijd van de onderzochte kinderen of het onderwerp (veel peuters/kleuters en onderzoek in omgeving en parken waar kinderen spelen). De artikelen zijn voornamelijk verkregen via Pubmed.

Theoretisch model

Voor het opstellen van het theoretisch model van de speelpleinmethode zijn de volgende vragen beantwoord:

Welke determinanten/factoren beïnvloeden het probleem?

Lichamelijke activiteit van kinderen (6-12 jaar) op het schoolplein wordt beïnvloed door verschillend determinanten, zoals in figuur 1 is weergegeven. De omgevingsdeterminanten zijn gebaseerd op het literatuurreview (bijlage 1).

Op welke van deze determinanten/factoren richt de interventie zich?

Op omgevingsdeterminanten, individuele en in mindere mate op cognitieve determinanten. Praktisch betreft dit de inrichting van het plein en de zones met het doel dat kinderen meer en beter bewegen en spelen.

Met welke aanpak worden de determinanten/factoren aangepakt? Past de aanpak bij de doelgroep en de gestelde doelen? De aanpak is de speelpleinmethode van Beweeg Wijs. De doelgroep betreft kinderen van 6-12 jaar, die dagelijks spelen op het schoolplein tijdens de pauze.

Is er onderbouwing voor de effectiviteit? Vanuit de literatuur is er evidentie dat het aanbrenge van zones op het plein effectief is. De overige effectieve elementen die naar voren komen in de literatuur zijn onderdeel van Beweeg Wijs: voldoende losse speelattributen, stimulerende, getrainde personen (juniorcoaches, spelbegeleiders,

leerkrachten) die meespelen en het goede voorbeeld geven om te spelen, de duur van de pauzes en gefaseerd pauzeren zodat de kinderen voldoende plaats hebben om te bewegen (Rapport TNO, 2012).

Wat zijn de werkzame elementen?

1. De kleurzones. Deze hebben twee werkzame elementen op omgevings- en individueel niveau. Dit is stimuluscontrole. De kinderen weten wat ze waar kunnen doen door de kleurstellingen en er wordt betekenis aan gegeven (naast elkaar spelen, tegen elkaar spelen, alleen spelen).
2. De speelbegeleider, juniorcoaches en leerkrachten beïnvloeden op individueel niveau het gedrag van de kinderen. Ze geven het goede voorbeeld (modelling) en bekrachtigen het beweeg- en spelgedrag van de kinderen (operante conditionering). Onderzoek zal moeten uitwijzen of het hoofddoel wordt bereikt en de kinderen meer bewegen en beter spelen. De subdoelen lijken op grond van het kwalitatieve onderzoek te worden bereikt

De belangrijkste determinanten zijn de kleurzones, de persoonlijke begeleiding van de juniorcoaches, speelbegeleider en leerkrachten en het feit dat de speelpleinmethode per school, op maat, wordt aangepast. De kleurzones zijn relatief gemakkelijk aan te brengen, en wanneer aan de randvoorwaarden wordt voldaan, is het starten met de begeleiding door de juniorcoaches, speelbegeleider en leerkrachten ook uitvoerbaar. De subdoelen, overgewicht tegengaan, sociale vaardigheden bevorderen, participatie van alle kinderen, het hebben van een veilige plek om te bewegen en het vergroten van het zelfbeeld en zelfvertrouwen worden vooral beïnvloed door de opzet van de speelpleinmethode met de “extra handen op het plein”.

Wat zijn de effectmodificatoren en confounders?

Het verband tussen de interventie en de uitkomst kan verschillen tussen bepaalde kinderen of tussen bepaalde ouders. Dit zijn effectmodificatoren. Confounders (verstoringe factoren) verklaren (deels) de ogenschijnlijke relatie tussen de interventie (Beweeg Wijs) en de uitkomst (lichamelijke activiteit). In het model zijn de effectmodificatoren en confounders deels overlappend.

Tabel 1

Confounders	Effect modificatoren
Sexe	Beweeggewoonten ouders
Leeftijd	Gezinsinkomen
Gewoontes thuis aangeleerd	Voorzieningen in de buurt
Sport/spelervaring	Etniciteit
Zelfbeeld/-vertrouwen	Bewustzijn van eigen gedrag
Motivatie	Steun/stimulans vanuit sociale omgeving
	Kennis over belang bewegen
	Gevoel hebben mee te kunnen doen
	Sporten leuk vinden
	Gewoontegedrag
	Intenties hebben / doelen stellen
	Vrienden die sporten
	Afweging ervaren voor- en nadelen
	Vaardigheden
	Waargenomen norm
	Feedback

De interventie richt zich op omgevingsdeterminanten, namelijk de inrichting van het plein en de zones en op individuele determinanten, namelijk het meer en beter bewegen en spelen van de kinderen. De doelgroep betreft kinderen van 4-12 jaar, die da-

gelijks spelen op het schoolplein tijdens de pauze. Vanuit de literatuur is er evidentie dat het aanbrengen van zones op het plein effectief is, wanneer de uitkomstmaat lichamelijke activiteit is (Loucaides 2009; Ridgers 2007a,b, 2010; Stratton 2005). De overige effectieve elementen die naar voren komen in de literatuur zijn onderdeel van Beweeg Wijs: voldoende losse speelattributen, stimulerende, getrainde personen (juniorcoaches, spelbegeleiders, leerkrachten) die meespelen en het goede voorbeeld geven om te spelen, de duur van de pauzes en gefaseerd pauzeren zodat de kinderen voldoende plaats hebben om te bewegen (Rapport TNO, 2012). Uit ervaring en observaties en literatuurstudie blijkt dat kinderen die vaak bij conflicten betrokken zijn, op plekken spelen en spelletjes spelen die (nog) niet bij hun ontwikkelingsniveau behoren (Jans 2010).

Toelichting op het ecologisch en leertheoretisch model

Ecologisch model

Aan de basis van Beweeg Wijs ligt het ecologisch model. Het ecologische model gaat ervan uit dat er unieke vormen van interactie plaatsvinden tussen individuen en hun fysieke, sociale en bredere omgeving (gezin, buurt, wijk) (Sallis 2010a). (De referenties behorend bij het beschreven model, zijn opgenomen in de theoretischer onderbouwing.)

Ecologische modellen gaan uit van directe invloed van de omgeving op gedrag zonder dat de cognitie wordt beïnvloed (Sallis 2010b). De omgeving is van belang voor gedragsverandering; *zit de juffrouw op het kleuterplein op haar stoel in plaats van dat ze meespeelt met de kinderen dan nodigt dit niet uit tot actief spel. Organiseert de school niet dat er voldoende losse materialen beschikbaar zijn voor kinderen, dan is de kans kleiner dat kinderen veel en actief beweeggedrag vertonen.*

Voorbeeldgedrag en de intentie van kinderen ergens aan mee te doen wordt mede beïnvloed door ouders, vrienden en op school door leerkrachten (Glanz 2008). Omgevingsdeterminanten en individuele determinanten van gedragsverandering zijn veelal apart onderzocht en steeds duidelijker wordt dat beide invloeden van belang zijn, zoals we in dit onderzoek doen. Onder de intra- en interpersoonlijke elementen vallen o.a. negatieve/positieve sportervaringen, deskundigheid, mogelijkheden, tijd en draagkracht van ouders.

De sociaalecologische theorie als basis voor onderzoek naar lichamelijke activiteit staat steeds meer in de belangstelling en is een verschuiving van meer op het individu gerichte theorieën naar meer omgevingsgerichte theorieën. Nieuwe statistische inzichten maken complex onderzoek tegenwoordig ook beter mogelijk (multi-level methoden en latente class analyses).

Verschillende niveaus vanuit het sociaalecologische onderzoek kunnen worden gekoppeld aan uitkomstmaten die meetbaar zijn (gedrag op het gebied van lichamelijke activiteit) in een specifieke groep (kinderen van 4-12 jaar) in een concrete situatie (schoolplein), waarbij een interventie plaatsvindt (speelpleinmethode) (figuur 1). Dit biedt aanknopingspunten voor onderzoek, het activiteiten niveau van deze kinderen kan worden vergeleken met scholen waarbij deze interventie niet is geïmplementeerd (controle scholen).

De leefomgeving heeft invloed op het beweeggedrag en zo ook bij de speelpleinmethode van Beweeg Wijs. De directe omgeving, in dit geval het plein, kan worden aangepast en gemeentes kunnen hier vervolgens beleid op aanpassen en de scholen

voorzien van de benodigde speeltoestellen en losse materialen.

Leertheorie

Watson is de grondlegger van de Stimulus Respons (S-R) theorie (Watson 1925). Leren zou het gevolg zijn van bekrachtiging en gedrag in gang zetten. Skinner is de grondlegger van de theorie dat de frequentie van gedrag samenhangt met de bekrachtiger die er op volgt (Skinner, 1938). De bekrachtiger die direct volgt op gedrag is bepalend voor het in stand houden van het gedrag. Later werden mechanismen als ‘intermitterend bekrachtigen’ beschreven. Dit wil zeggen dat wanneer een bekrachtiger met tussenpozen volgt op bepaald gedrag, dit gedrag nog sterker beklijft en in stand blijft. De junior coach, speelbegeleider en leerkracht zijn het voorbeeld voor de kinderen, maar zijn ook diegenen die de kinderen bekrachtigen door complimenten te geven als ze meedoen aan een nieuw spel, of schroom overwinnen en meedoen als de beweegbegeleider ze aanmoedigt.

Recent onderzoek van Jansen toonde aan dat ouders onmisbaar zijn wanneer het gewichtsbehoud of –afname betreft van kinderen met overgewicht of obesitas (Jansen 2011). Ouders hebben een grote invloed op het beweeggedrag van hun kinderen. De mate waarin ouders het gevoel hebben een positief effect te hebben op het beweeggedrag van hun kind hangt sterk samen met dat beweeggedrag (L’Hoir 2011). *Bij Beweeg Wijs worden ouders geïnformeerd over de aanpak op de school en meestal helpen ouders bij de inrichting van het plein. De school is de plek bij uitstek waar leerkrachten met ouders en kinderen in contact komen. Ouders hebben er belang bij wat er op school gebeurt; het betreft hun kind. Het is de vindplaats van kinderen die (te) weinig bewegen of niet of weinig spelen. Beweeg Wijs beïnvloedt het beweeggedrag, maar ook de psychosociale ontwikkeling van kinderen. De betrokkenheid van ouders wordt via het beweegteam, waarin zij zijn vertegenwoordigd en waarin leerkrachten, speelbegeleiders en juniorcoaches zitting hebben, gegarandeerd.*

Elementen uit de leertheorie, zoals voorbeeldgedrag, het leren van spelletjes, het volgen van een “voorbeeld” (modeling), wenselijke materialen en de omgeving (stimuluscontrole) zijn bij de speelpleinmethode van Beweeg Wijs belangrijk (Bandura 1977).

In de Sociale Leertheorie gaat Bandura (1977) ervan uit dat een persoon gemotiveerd wordt door het observeren van het gedrag en de consequenties van dat gedrag bij een ander persoon, een “model”. Door het aanschouwen van de consequenties of de opbrengsten van dat modelgedrag kan een persoon gemotiveerd worden tot het vertonen van soortgelijk gedrag. Dit is 'modeling'. Drie aspecten zijn van invloed op modeling: overeenkomst in eigenschappen tussen model en observant, zien van opbrengsten, vertonen van gedrag door meerdere personen. Een persoon leert over de relatie tussen de opbrengsten en een bepaald gedrag en baseert daarop verwachtingen dat bepaald gedrag bepaalde opbrengsten zal opleveren. *Bij Beweeg Wijs hebben de speelbegeleider, de juniorcoaches, de leerkrachten maar ook de andere kinderen deze “model”functie. Wanneer een kind, vanuit zijn persoonlijkheid, wat voorzichtig is om te beginnen met een spel, of angstig is, dan helpen de speelbegeleider of juniorcoaches hem/haar bij het spel. Dat zijn faciliterende factoren, die bij kunnen dragen aan het succes van Beweeg wijs. Het feit dat het kind mag kiezen in welke zone hij/zij speelt, maakt dat hij/zij niet wordt overvraagd en geleidelijk zijn spelvaardigheden kan opbouwen. De speelbegeleider en juniorcoach bekrachtigen het kind bij succeservaringen, waardoor de kans dat het kind het spel zal herhalen, wordt vergroot.*

De omgeving als “uitlokkende factor” (stimuluscontrole), waarmee de verschillende

zones in kleur worden bedoeld, is een specifiek onderdeel van Beweeg Wijs. *Bij Beweeg Wijs wordt bij de kinderen “spel- en beweggedrag ontlokt” omdat ze niet belemmerd worden (de coach stimuleert en helpt de kinderen die het spel nog niet beheersen), ze beloond worden als ze actief meedoen en de intermitterende bekrachtigingschema’s (het gebeurt niet altijd) het spelgedrag in stand houden.*

Wenselijk onderzoek dat nog moet gebeuren is onderzoek naar de effectiviteit voor wat betreft het bewegen. Aan de hand van objectieve metingen met twee verschillende instrumenten (accelerometers en bijvoorbeeld hartslagmeters) zou vastgesteld kunnen worden of kinderen meer bewegen op scholen waar Beweeg Wijs wordt gebruikt dan op scholen waar dit niet gebeurt. Dergelijk onderzoek naar de speelpleinmethode zou in de periode van een jaar mogelijk zijn. Dit zal meer tijd in beslag nemen wanneer ook de activiteiten voor en na schooltijd worden gemeten.

7. Samenvatting onderbouwing

Beschrijf in één tot drie zinnen het verband tussen probleem, doelgroep, doel en methode.

Kinderen van alle leeftijden profiteren van Beweeg Wijs. Voor de jongste kinderen van 2-4 jaar is er een aanbod. Kinderen van 4-12 jaar gaan meer en beter bewegen en spelen doordat ze leren waar ze en met wie ze de pleinspelletjes kunnen spelen. Er zijn vooraf speelzones ingericht, speelmaterialen en spelletjes zijn klaargezet (stimuluscontrole) en juniorcoaches uit groep 8 zijn voorbereid tijdens de gymnastiekuren op hun taak. Kinderen kunnen steun en begeleiding krijgen als het spelen lastig gaat of niet lukt (operante conditionering). De speelbegeleiders en juniorcoaches complimenteren de kinderen, wat valt onder klassieke en operante conditionering. Bewegingsarmoede neemt af, sociaal verkeer verbetert, omgangsvormen veranderen in positieve zin. De kinderen weten vooraf waar ze aan toe zijn, er zijn duidelijke regels en de indeling is voorspelbaar (stimuluscontrole). Dit maakt kinderen krachtig en zelfverzekerd (bekrachtiger voor het herhalen van het beweggedrag). Ecologische leertheoretische modellen zijn het meest van toepassing op Beweeg Wijs. Het indelen van het plein in zones, het bieden van stimulerende supervisie, aanwezigheid van diverse en voldoende vaste én losse materialen, de ruimte om te spelen per kind (gefaseerd pauzeren) zijn belangrijke factoren die van invloed zijn op lichamelijke activiteit van kinderen die spelen op het schoolplein (figuur 1). Beweeg Wijs lijkt een veelbelovende manier om het meeste rendement te halen uit een speelplein en de gezondheid bij kinderen te bevorderen in de tijd die ze op school doorbrengen. Het meten van de eventuele lange termijn effecten is wenselijk evenals nader onderzoek, met twee objectieve metingen, naar de effectiviteit op het gebied van fysieke activiteit.

C. Overdraagbaarheid

8. Randvoorwaarden voor uitvoering en kwaliteitsbewaking + implementatie-protocol

Welke eisen zijn er ten aanzien van opleiding, training, certificering, licenties en/of supervisie van de uitvoerend werkers? Beschrijf deze randvoorwaarden voor de toepassing.

Meld indien van toepassing: Er zijn geen specifieke eisen voor de uitvoering en begeleiding van de uitvoerend werkers.

8.1 Eisen ten aanzien van opleiding

- De beweegteams worden gecoördineerd door een bevoegde leerkracht basisonderwijs.
- De speelbegeleiding, de speelinstructies en de organisatie van de activiteiten na schooltijd in de dagarrangementen worden verzorgd door medewerkers met een niveau 4 opleiding sport en bewegen.
- Het beweegteam wordt vanuit Beweeg Wijs gecoacht door professioneel opgeleide specialisten: minimaal HBO-ALO geschoold en als extra opleiding specialisatie motorische remedial teaching hebben gevolgd.
- Alle leerkrachten leren via een speciaal Beweeg Wijs nascholingsprogramma van 6 bijeenkomsten in 2 jaar hoe zij het spelen dienen te begeleiden vanuit het concept “Beweeg Wijs met gedrag” Dat programma wordt verzorgd door deskundigen van Beweeg Wijs.
- Elke 6 weken is er een zogenaamde maandtraining waarin de nieuwe spelthema's worden uitgelegd aan de speelcoaches uit de bovenbouw groepen.

Is er voor de overdracht van de interventie een handleiding of protocol? Zijn er eerdere ervaringen waaruit blijkt dat de interventie overdraagbaar is?

Meld indien van toepassing: Er is geen handleiding of protocol voor overdracht of implementatie.

8.2 Eisen ten aanzien van overdracht en implementatie

1. Bij de start van de interventie bestudeert men de handleiding “aan de slag met het beweegteam”, speelpleinmethode Beweeg Wijs.
2. Er is een draaiboek beschikbaar. Er is een stappenplan beschikbaar.
3. Andere professionals leren het concept toepassen door in het eerste jaar mee te draaien met een Beweeg Wijs professional. Hieruit is gebleken dat de interventie overdraagbaar is. Dit gaat volgens een stappenplan.
4. Organisaties kunnen vervolgens een Beweeg Wijs MBO opgeleide medewerker inhuren, dat kan via Beweeg Wijs detachering.
5. Men kan er ook voor kiezen om een interne collega te laten opleiden.
6. Lokale uitvoerders worden geholpen door Beweeg Wijs collega's die intussen verspreid over het land beschikbaar zijn.
7. Noord Nederland (Groningen – Friesland en Drenthe) kunnen begeleiding krijgen vanuit samenwerkingspartner Alfa college.
8. Noord en Zuid Holland (Noord) kan worden ondersteund door Beweeg Wijs collega's vanuit het Horizoncollege.
9. Zeeland, Brabant en Zuid Holland (zuid) krijgen begeleiding vanuit Mytyschool Roosendaal.
10. Overijssel, Gelderland en Limburg worden begeleid vanuit het moederbedrijf in Neede.
11. Er zijn deskundigen vanuit Beweeg Wijs B.V. beschikbaar voor ondersteuning van het proces.
12. Er is intussen ervaring opgedaan met lokale start m.g.v. de methode en de

richtlijnen en de standaard begeleiding. Er is een overzicht van inmiddels bewezen plus en min punten beschikbaar.

13. De handleiding biedt genoeg houvast om met de interventie aan de slag te gaan.

Hoe wordt de kwaliteit van de interventie beoordeeld en bewaakt? Denk bijvoorbeeld aan registratie van activiteiten en resultaten.

Meld indien niet bekend of niet van toepassing: De wijze van kwaliteitsbewaking wordt bepaald door de uitvoerder.

8.3 Eisen ten aanzien van kwaliteitsbewaking

De kwaliteit wordt bewaakt door het beweegteam: alle betrokkenen bespreken maandelijks in een beweegteam hoe de ervaringen zijn geweest. Dit wordt schriftelijk vastgelegd.

Er wordt een logboek bijgehouden met de spelthema's en de dagen dat deze worden ingezet.

Van elk beweegteam notuleert en evalueert en de licentiehouders bundelt de evaluaties.

Wat zijn de kosten van de uitvoering? Noem zo mogelijk kosten van licentie, materiaal, trainingen, kwaliteitsbewaking. Vermeld het jaartal waarvoor de prijzen gelden. Noem ook de tijdinvestering van betrokken professionals (uitvoering en coördinatie).

Meld indien van toepassing: Er zijn bij deze interventie geen gegevens bekend over de kosten en/of de tijdsinvestering van professionals.

8.4 Kosten van de interventie

Licentie:

€4,- per kind op de 1 oktober tel datum (exclusief btw). Het licentiebedrag is een eenmalige vergoeding om de interventieontwikkelingen up to date te houden. Elke Beweeg Wijs school krijgt hiervoor elk jaar de nieuwste producten ter beschikking.

Methode:

3 delen (€185,00 exclusief btw)
0 meting 5 uren à €100,00 per uur

Trainingen:

dagdelen à €1000,00 (inclusief reiskosten / reistijd)
1 startraining (jaar 1) dagdeel 1
2 training n.a.v. o meting (jaar 1) dagdeel 2
3 gedragstraining 1 (jaar 1) dagdeel 3
4 gedragstraining 2 (jaar 1) dagdeel 4
5 gedragstraining 3 (jaar 2) dagdeel 5
6 gedragstraining 4 (jaar 2) dagdeel 6

Begeleiding:

jaar 1: 40 Beweeg Wijs uren à €100,00
jaar 2: 20 Beweeg Wijs uren à €100,00
jaar 3: 10 Beweeg Wijs uren à €100,00
jaar 4: 5 Beweeg Wijs uren à €100,00

Materialen

Speelpakketten op schoolplein: eenmalig €2500,00 jaar 1
Professionele Plein belijningstekening op schaal €500,00 jaar 2
Professionele pleinplakkers belijning ca €2000,00 per plein

Bijeenkomsten

4 keer wijk-beweegteam overleg: alle deelnemers 6 uren, Beweeg Wijs 6 uren à €100,00
Ouderavond door Beweeg Wijs à €375,00
Training kinderopvang 6 keer 2,5 uur à €100,00 per uur
6 keer beweegteamoverleg: 9 uren taakbeleid school / kinderopvang

9. Onderzoek naar de uitvoering van de interventie

Is er onderzoek gedaan naar de uitvoering van de interventie? Beschrijf doel, type onderzoek (bijvoorbeeld procesevaluatie, behoefteanalyse, nul-meting, haalbaarheidsonderzoek, tevredenheidmeting etc.), methode en relevante uitkomsten.

Geef aan wat het bereik is, de succes- en faalfactoren en waardering door de doelgroep. Geef ook aan hoe de interventie, indien noodzakelijk, wordt aangepast.

Meld indien van toepassing: Er is geen onderzoek gedaan naar de uitvoering van de interventie.

Activiteiten die eerder plaatsvonden

Behoeftanalyse

In Winterswijk en in Enschede zijn er in werkgroepen behoefte peilingen gedaan m.b.t. spelen in de wijk. Men heeft behoefte aan meer handen op het schoolplein om het spelen voor- tussen en naschooltijd beter te organiseren.

Nulmeting

De mytyschool Roosendaal heeft een nulmeting voor speelbeleid in het basisonderwijs ontwikkeld. Die wordt standaard afgenomen, de uitkomsten zijn per school verschillend.

Haalbaarheidsonderzoek

De pilots zijn tot nu toe gedaan om de haalbaarheid na te gaan. Hieruit bleek dat scholen dit haalbaar vinden maar dit langzamerhand willen implementeren. Er dient een 3 jaren plan te worden bedacht. Niet te snel en niet teveel tegelijk.

Tevredenheidmeting

In gesprekken met bewegteamvoorzitters: zij zijn over het algemeen enthousiast en tevreden over de toename van het speelgedrag en het verminderen van conflicten op het plein.

Procesevaluatie

Na elk bewegteamoverleg en na elk interventieproject zijn verslagen op internet geplaatst www.beweegteams.nl / combibanen: tips voor opleidingen

De kern van het bewegteam werk is steeds evalueren en de interventie aanpassen door gesprekken met bewegteamvoorzitters, schoolleiders, stagiaires, ouders en met kinderen. N.a.v. deze resultaten zijn de volgende aanpassingen gemaakt:

- De speelkaarten zijn ingekort
- Er zijn nieuwe thema's passend bij de wensen v.d. scholen gemaakt
- Meer uren in het taakbeleid voor bewegteamleden
- Juniorcoaches op vrijwillige basis
- Thema's beter laten aansluiten bij de seizoenen
- Thema's laten aansluiten bij buitenschoolse activiteiten

Als onderdeel van de doorontwikkeling is met behulp van de verkregen subsidie onderzoek gedaan naar de tevredenheid van alle betrokken met de speelpleinmethode, eventuele aanpassingen om de leerkrachten te motiveren, eventuele aanpassingen voor kinderen met een niet-westerse achtergrond en aanpassingen voor kinderen op het speciaal onderwijs.

Op grond van het kwalitatieve onderzoek (15 groep)interviews is een vragenlijst opgesteld die naar alle Beweeg Wijs scholen (55) is verstuurd.

Tevens zijn observaties gedaan op pleinen met en zonder Beweeg Wijs met het instrument SOCARP.

Resultaten van het onderzoek naar de doorontwikkeling

Leerkrachten en motivatie

De meeste leerkrachten staan achter Beweeg Wijs en incidenteel komt het voor dat een leerkracht niet gemotiveerd is om de schouders onder de schoolpleinmethode van Beweeg Wijs te zetten.

1. Het effect van de speelpleinmethode op de kinderen en hun gedrag lijkt de meest belangrijke motivatie verhogende bekrachtiger te zijn.
2. Na enige koudwatervrees en startproblemen wordt de methode Beweeg Wijs door de meeste leerkrachten omarmd.
3. De introductie van Beweeg Wijs door Ron ten Broeke op school is motivatie verhogend.
4. Het feit dat de directie de aanpak nadrukkelijk steunt, helpt beduidend in de acceptatie en uitvoering van Beweeg Wijs.
5. Beweeg Wijs sluit steeds aan bij de wensen van de leerkrachten; dit is draagvlak- en motivatie verhogend.
6. De communicatie over Beweeg Wijs in de school is motivatie verhogend.
7. De speelbegeleiders hebben een sleutelrol; zonder hen zou het leerkrachten minder motiveren om mee te werken aan Beweeg Wijs.
8. De methode en de materialen zitten goed in elkaar en zijn aan te passen aan de wensen van de school.

Deze 8 punten bieden aanknopingspunten voor de directie van een school om de motivatie bij de leerkrachten om mee te werken aan Beweeg Wijs te verhogen.

Ouders met een niet-westerse achtergrond en/of lage SES

Op de scholen die bezocht zijn, zitten weinig kinderen met een niet-westerse achtergrond. De ondervraagden zijn van mening dat de methode in principe geschikt is voor alle kinderen.

De onderzoekers geven aan dat wanneer de Beweeg Wijs in de toekomst ook gebruikt wordt in de vier grote steden, het filmmateriaal dan zal moeten worden aangepast, zodat alle kinderen zich herkennen in het filmmateriaal. (Dit is intussen gebeurd).

Beweeg Wijs lijkt een meerwaarde te hebben voor kinderen uit gezinnen met een lage socio-economische status, waar een toegeeflijke opvoedstijl geldt, weinig grenzen worden gesteld en kinderen een tekort aan structuur hebben. Beweeg Wijs kan deze lacune aanvullen.

Kinderen in het speciaal onderwijs en zorgleerlingen

De speelpleinmethode van Beweeg Wijs is goed te gebruiken voor kinderen in het speciaal onderwijs. Soms treffen scholen kleine aanpassingen. Beweeg Wijs biedt de ruimte om (kleine) aanpassingen te doen, want het is een flexibel programma. Veranderingen worden gemaakt in: 1. de kaarten, 2. de spellen (op details), 3. de hoeveelheid van de materialen die gebruikt moeten worden. Wanneer een spel complex is om op te zetten, wordt het niet gebruikt, zoals zeskamp. Het aanbod voor motorisch minder vaardige kinderen wordt extra ondersteund via motorische remedial teaching (MRT), ook vanuit Beweeg Wijs.

Tenslotte biedt Beweeg Wijs voor jongens en meisjes een even goed beweegaanbod.

Bij het aanbieden van de spelactiviteiten aan “zorg” leerlingen kan er uit gegaan worden van de 5 A's, beschreven in Beweeg Wijs:

- Alles meedoen (sommige kinderen met een beperking kunnen de activi-

- teit gewoon meedoen)
- Aanpassen (de activiteit zo aanpassen dat de “zorg” leerling mee kan doen)
 - Aanpassen materiaal (materiaal aanpassen bijvoorbeeld zachte bal of een tikbuis)
 - Alternatieve oefening/activiteit (wanneer het niet mogelijk is om met aanpassingen mee te spelen het kind een andere rol te geven, zoals scheidsrechter of coach. Ook is het mogelijk om de leerling een andere activiteit aan te bieden)
 - Afwezig (wanneer een kind niet mee kan spelen zijn er ook rustige activiteiten waaraan het kind plezier kan beleven)

Veel activiteiten zijn met een paar kleine aanpassingen voor ieder kind toegankelijk.

De doorontwikkeling van de speelpleinmethode zal gericht zijn op:

1. het verhogen van de motivatie van de leerkrachten door meer rekening te houden met de bovengenoemde acht punten. Een goede introductie door de ontwikkelaar van Beweeg Wijs, voortgaande steun door de directie van een school, het aansluiten bij de wensen van de leerkrachten betreffende de toepassing van Beweeg Wijs zijn belangrijke draagvlak en motivatie verhogende elementen. Het filmmateriaal en de workshops zullen hier op worden aangepast.
2. Het aanpassen van de filmpjes, zodat alle kinderen zich in het filmmateriaal kunnen herkennen.
3. De speelpleinmethode is ook geschikt voor kinderen op het speciaal onderwijs. Op die scholen maakt men kleine aanpassingen. Motorische Remedial Teaching, die vanuit Beweeg Wij sop deze scholen wordt aangeboden, lijkt een werkzaam element te zijn in het bevorderen van lichamelijke activiteit en gezondheid.

In de handleiding zullen voorbeelden van praktische, overigens veelal kleine, aanpassingen worden opgenomen.

Uit het onderzoek naar de doorontwikkeling blijkt dat geen grote aanpassingen van de speelpleinmethode van Beweeg Wijs nodig zijn, op de hierboven beschreven punten na.

Voor u verder gaat

Check met behulp van onderstaande lijst of u de vereiste informatie op het werkblad kunt invullen. De vraagnummers corresponderen met de desbetreffende onderdelen van de beschrijving op dit werkblad en met de criteria voor erkenning op Niveau II en III. Op de sites van het Nederlands Jeugdinstituut en van RIVM kunt u een meer uitgebreide lijst van de criteria voor erkenning en een toelichting daarop vinden. Neem bij twijfel contact op met het Nederlands Jeugdinstituut of RIVM (zie voorblad).

Criteria voor erkenning op Niveau II-III: waarschijnlijk of bewezen effectief

Vraag 10.1	Is de interventie via Nederlandse studies met een matige tot sterke bewijskracht onderzocht en maken deze studies het aannemelijk dat de interventie de gestelde doelen bij de doelgroep daadwerkelijk bereikt? (Voor een overzicht van de bewijskracht van onderzoek, zie de handleiding bij dit werkblad.)	☒	Ja	☐	Nee
Vraag 11	Is er onderzoek naar buitenlandse versies van de interventies	☒	Ja	☐	Nee

LET OP

Indien vraag 10 met ja beantwoord wordt, vul dan ook Bijlage 1 in: Beschrijving kenmerken en resultaten onderzoek.

Indien vraag 10 en 11 met nee beantwoord moeten worden, komt uw interventie niet in aanmerking voor een beoordeling op niveau II of III. Vul in dat geval paragraaf 10.1 en 11 op de gevraagde manier in en ga verder met paragraaf 12 onder Overige informatie.

Vergeet niet het logboek in te vullen aan het einde van dit werkblad.

Beschrijving voor erkenning op niveau II-III: waarschijnlijk of be- wezen effectief

D. Effectiviteit

10. Nederlandse effectstudies

Wat zijn de kenmerken en uitkomsten van onderzoek naar het effect van de interventie in Nederland?

Noem per studie auteur(s) en publicatiejaar, onderzochte (primaire) doelen van de interventie, onderzoeksgroep, onderzoeksdesign en resultaten. Vermeld effectgroottes *d* of *ES*, of de gegevens om deze te berekenen (zie de handleiding bij dit werkblad).

Beschrijf ook de kenmerken en resultaten van reviews en meta-analyses over de effectiviteit van de interventie in Nederland.

Meld indien van toepassing: Er is geen Nederlands onderzoek naar de effectiviteit van de interventie.

Vat elke studie in telegramstijl samen.

Kies bij Bewijskracht voor:
1 zeer zwak; 2 zwak; 3 matig;
4 redelijk; 5 vrij sterk; 6 sterk;
7 zeer sterk.

Kies bij Effectiviteit voor:
1 positieve resultaten
2 effectiviteit niet vastgesteld;
3 negatieve resultaten; 4. positieve en negatieve resultaten; of
5 effectiviteit onduidelijk of onbekend.

(Zie de handleiding bij dit werkblad.)

10.1 Studies naar de effectiviteit van de interventie in Nederland

Er is onderzoek lopend in Nederland, waar nog geen effecten van bekend zijn:

Janssen M, Toussaint HM, Van WM, Verhagen EA. PLAYgrounds: effect of a PE playground program in primary schools on PA levels during recess in 6 to 12 year old children. Design of a prospective controlled trial. *BMC Public Health* 2011;11:282

10.2 Samenvatting Nederlandse effectstudies (zie bijlage 1 voor meer informatie over de onderzoeken).

Studie 1

Auteurs: Janssen M, Toussaint HM, Van WM, Verhagen EA

Jaar: 2011

Onderzoekstype: Prospectief gecontroleerd interventieonderzoek

Belangrijkste resultaten: Design paper (nog geen resultaten)

Bewijskracht van het onderzoek: 6 of 7

Resultaten effectiviteit: nog gaande.

Studie 2

nvt

11. Buitenlandse effectstudies

Wat zijn de kenmerken en uitkomsten van effectstudies, reviews of meta-analyses naar de effectiviteit van buitenlandse versies van de interventie?

Noem per studie auteur(s) en publicatiejaar, onderzochte doelen van de interventie, methode en resultaten. Vermeld effectgroottes *d* of *ES*, of de gegevens om deze te berekenen (zie de handleiding bij dit werkblad).

Gebruik per onderzoek niet meer dan 150 woorden.

Meld indien van toepassing: Er zijn geen studies die de effectiviteit van buitenlandse versies van de interventie aantonen.

Er zijn geen studies die de effectiviteit van buitenlandse versies van de interventie aantonen.

Aanvankelijk is opgemerkt dat een integrale benadering, zoals de speelpleinmethode van Beweeg Wijs niet is beschreven. Niettemin is onderzoek gevonden waar het indelen in zones en markeringen op het plein plaatsvindt.

Internationaal onderzoek naar het aanbrengen van speelzones is verricht, maar om een goed beeld te krijgen van determinanten die van invloed zijn op beweeg- en speelgedrag is een bredere search wenselijk. Die is gedaan en beschreven in deel 1 van de doorontwikkeling (Bijlage 1).

De artikelen die in de bijlage van dit format zijn opgenomen, zijn geselecteerd op basis van:

- Zonering in kleuren en het effect op lichamelijke activiteit van kinderen;
- Betrouwbare metingen van beweeggedrag (accelerometers en/of hartslagmeters etc.);
- Metingen tijdens de pauzes op het speelplein bij kinderen van het basisonderwijs.

De search heeft 24 onderzoeken opgeleverd, waarvan 20 bruikbaar bleken en op grond waarvan de determinanten in het theoretisch model zijn benoemd. Samenvattend zijn de conclusies:

-Bij kinderen tussen 6 en 12 jaar hebben jongens een hoger activiteiten niveau op het schoolplein (Colabianchi 2009; Parrish 2009; Ridgers 2007b, 2010; Stratton 2005, 2007; Taylor 2011; Trost 2010). Interventies bij jongere kinderen hebben meer invloed op het beweeggedrag dan bij de oudere kinderen van de basisschool (Loucaides 2009; Ridgers 2007b, 2010; Stratton 2005). Kinderen die bij baseline meting het minst bewegen, lijken het meest te profiteren van interventies (Ridgers 2007b).

-Vaste toestellen en diversiteit aan toestellen zijn van invloed op de mate van bewegen; deze bevorderen het actieve bewegen (Anthamatten 2011; Colabianchi 2011; Farley 2008; Nielsen 2010; Taylor 2011; Willenberg 2011).

-Voldoende losse speelattributen voor alle kinderen, zoals voet- en tennisballen, dragen bij aan het meer bewegen, naast vaste toestellen (Farley 2008; Ridgers 2007a, 2010; Verstraete 2006; Willenberg 2011). Als er niet voldoende materialen beschikbaar zijn voor alle kinderen, is er een kans dat de bemachtigd erop gaan staan wachten, wat spel en bewegen belemmert.

Langere pauzes bij de oudere kinderen zijn belangrijk; ze hebben voldoende tijd nodig om tot spel te komen (Parrish 2009; Ridgers 2007a,b, 2010, Zask 2001).

*-De hoeveelheid ruimte per kind (aantal kinderen per vierkante meter) is van invloed op de activiteiten niveau. Dit kan bereikt worden door *de verschillende groepen gefaseerd te laten spelen* (Cardon 2008; Louciades 2009; Trost 2010). Het plaatsen van meer en verschillende toestellen en het beschikbaar stellen van losse materialen (ballen etc.) lijken nog belangrijker dan de ruimte per kind om te spelen. Dit is belangrijke informatie voor speelplaatsen in de steden.*

-Markeringen met kleuren zijn goede stimuli die actief bewegen ontlokken en het activiteitsniveau verhogen (Ridgers 2007a, Stratton 2005; Willenberg 2010).

-Afrastering/hekken zouden het bewegen bevorderen evenals *plekken in de schaduw waar gerust kan worden* (Colabianchi 2011).

De suggestie wordt gedaan dat het bewegen van meisjes zou kunnen worden bevorderd door het creëren van aparte speelplekken, waar bijvoorbeeld gedanst kan worden.

-Training van supervisoren en meer supervisie wordt eveneens genoemd als mogelijkheid om de activiteit van kinderen te bevorderen (Cardon 2008; Ridgers 2010; Willenberg 2011). Zij zouden kunnen de kinderen kunnen stimuleren en motiveren tot bewegen.

Een combinatie van bovengenoemde factoren, verhoogt het activiteitsniveau. **Beweeg Wijs heeft veel van bovengenoemde factoren in haar aanpak opgenomen. De vaste toestellen zijn veelal een gegeven, maar losse attributen, voldoende ruimte per kind door gefaseerd pauzeren, supervisoren die actief meespelen en veiligheid bevorderen, diversiteit in spelvormen en tenslotte markeringen in kleuren (zones) zijn allemaal aanwezig in speelpleinmethode van Beweeg Wijs.**

E. Overige informatie

12. Toelichting op de naam van de interventie

Is de naam van de interventie helder? Noem de herkomst of diepere betekenis. Is de interventie bekend onder een andere naam? Noem de naam van de eventuele buitenlandse versie van de interventie.

Beweeg Wijs: impliceert wijsheid rondom het begeleiden van bewegen en spelen. D.w.z. een speelaanbod bieden, passend bij de fysieke mogelijkheden van dit specifieke kind met dit lijf en met deze (on)mogelijkheden: maatwerk dus!

*Meldt indien van toepassing:
Over de naam van de interventie zijn geen bijzonderheden te vermelden.*

13. Uitvoering (uitvoerende en of ondersteunende organisaties en partners)

Waar, door welk soort organisaties en op welke schaal wordt de interventie toegepast? Beschrijf op welke locatie de interventie wordt uitgevoerd. Noem eventueel lokale en/of regionale varianten. Noem eventueel ook samenwerkingspartners in de uitvoering.

De uitvoerende organisaties zijn:

Gemeentes, waaronder Enschede en Winterswijk. Per wijk is er een sportcoördinator actief. Hiermee samenwerkend worden scholen en wijken benaderd om de interventies te kunnen starten.

Medewerkers openbare speelinrichting van de gemeenten participeren (gemeente Berkelland). Zij denken mee over het overhevelen van openbare speelplekken naar schoolpleinen.

Ambtenaren integraal jeugdbeleid (Gemeente Oost Gelre). Zij gaan na of scholen rondom de pleinontwikkelingen ondersteund kunnen worden.

Meld indien van toepassing:

- *De locatie waar de interventie dient te worden uitgevoerd is niet aangegeven.*
- *Er zijn geen gegevens over de uitvoerende organisatie bekend.*

Schoolbesturen van deelnemende scholen, zoals Stichting OPONOA (Openbaar primair onderwijs N-O Achterhoek). Zij hebben pleinen ingericht volgens het Beweeg Wijs concept en zien voor brede schoolontwikkeling dit concept als een kansrijke basis.

Wijk-/welzijnsorganisaties nemen deel aan het beweegteamoverleg.

ROC's: Alfa college Groningen, Horizoncollege Alkmaar, ROC van Twente, Graafschapcollege. Zij hebben de minor Beweeg Wijs in het keuzeprogramma opgenomen in de opleiding sport en bewegen.

Organisaties voor kinderopvang: Zij laten hun pedagogisch medewerkers opleiden om met dit concept te werken.

Calibris ondersteunt Beweeg Wijs als leerbedrijf voor stagiaires.

De interventie vindt in 2010/2011 plaats in verschillende regio's van het land: zowel in grote steden als in dorpen, zoals Regio Achterhoek: gemeente Winterswijk, Oost Gelre, Berkelland
Regio Twente: Gemeente Enschede

Regio West Brabant: Gemeente Roosendaal
 Regio Zeeland: Gemeente Borsele
 Regio Noord Holland: Gemeente Alkmaar
 Regio Groningen: gemeente Haren
 Regio Veluwe: gemeente Apeldoorn en Twello.

Interventies worden uitgevoerd door:

Professionals van Beweeg Wijs, MRT docenten, b.v. in samenwerking met gemeente en ROC's (stagiaires sport en bewegen) en MBO opgeleide werknemers.

De interventies zijn uitgevoerd:

2006/2007:

Jozefschool Neede, SBO Diekmaat Neede, Kiezel en Kei school te Borculo, 't Palet te Groenlo.

2007/2008:

SBO De Prinsenhof Apeldoorn, Martinusschool te Twello, De Korf te Apeldoorn. Start 3 Scholen gemeente Roosendaal, en start 2 scholen in Doetinchem.

2008/2009:

Vervolg 3 scholen Roosendaal + start 3 scholen gemeente Borsele

Start 1 school gemeente Alkmaar : De Zes Wielen

Start 9 nieuwe scholen gemeente Berkelland

Start 5 organisaties voor kinderopvang in Berkelland: Humanitas, Stichting Kinderopvang Enschede, Oqido Eibergen, Avonturijn Ruurlo, SKON Borculo

Start 5 scholen gemeente Enschede (Esmarke en Glanerbrug).

2009/2010:

Vervolg 2 scholen Alkmaar : De Zes Wielen.

Start 1 school gemeente Haren

Vervolg Stichting Welzijn kinderopvang Winterswijk

Vervolg projecten Roosendaal, Alkmaar, Enschede

Start 3 nieuwe scholen in Borsele.

2010/2011:

St Joris school Borculo

Skon kinderopvang 10 locaties regio Oost

St Welzijn Winterswijk 4 locaties

SKE start sport en spel BSO volgens concept Beweeg Wijs

Start 2 nieuwe scholen Winterswijk

Start 6 nieuwe scholen in Enschede

Start kinderopvang Beltrum

Start Kinderopvang Groenlo en Borculo

Vervolg projecten Groningen, Roosendaal, Borsele,

Start ZMLK school Leeuwerik Neede

Start wijkbeweegteams gemeente Berkelland, Winterswijk en Oost-Gelre.

Juni 2012: er zijn in totaal 55 scholen betrokken bij Beweeg Wijs.

14. Overeenkomsten met andere interventies

Zijn er soortgelijke interventies? Noem relevante en in het oog springende overeenkomsten en /of verschillen; beperk dit tot sterk vergelijkbare interventies.

*Meld indien van toepassing:
Er zijn geen gegevens over
soortgelijke interventies.*

Aanvankelijk was aangegeven dat deze interventie, waarbij alle partijen “aan elkaar worden geknoopt” uniek is. Inderdaad zijn er weinig overeenkomstige onderzoeken. Het lopend onderzoek in Nederland van M. Janssen (2011), heeft wel veel overeenkomsten, maar de effecten zijn nog niet beschreven (zie het originele abstract hieronder).

Onderzoek naar Zoneparc heeft wel plaatsgevonden en er zijn overeenkomsten tussen Zoneparc en Beweeg Wijs. Zoneparc is echter duurder dan Beweeg Wijs (Bakker et al. 2008).

Het concept Beweeg Wijs wijkt af van andere concepten omdat het een integrale aanpak vereist in samenwerking met ROC's, wijkontwikkelingen, gemeenten, beweegteams met kinderopvang, sportverenigingen, dagarrangementen en het inrichten van het plein met onder andere natuurlijk spelen.

Janssen M, Toussaint HM, Van WIM, Verhagen EA. PLAYgrounds: effect of a PE playground program in primary schools on PA levels during recess in 6 to 12 year old children. Design of a prospective controlled trial. *BMC Public Health* 2011;11:282

Beschrijf de in dit document aangehaalde literatuur volgens APA-normen (zie de handleiding bij dit werkblad).

Referenties

- Bakker, I. , Vries, S. I., de, Boggaard, C.M.H. van den, Hirtum, W. J. E. M. van, Joore, J. P., Jongert, M.W.A. (2008). *Playground van de Toekomst; succesvolle speelplekken voor basisscholieren*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven. TNO-rapport KvL//B&G 2008.012
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs : Prentice-Hall
- Bax, H. *Sport & bewegen*, vakblad lichamelijke opvoeding (2010). 6, 6-12.
- Beleidskader sport, bewegen en onderwijs, Den Haag (oktober 2008).
- Beweeg Wijs (2011). *Speel-methode 'Aan de slag met het Beweegteam'*. Neede: Beweeg Wijs BV
- Bös, K., *Motorische Leistungsfähigkeit von Kindern und Jugendlichen*. In: Schmidt et al. (Hrsg.): Erster Deutscher Kinder- und Jugendsportbericht. Hofmann, Schorndorf (2003).
- Breedveld, K. ,Kamphuis, C., Tiessen, A. (2008). *Rapportage Sport*. SCP & WJH Mulier Instituut, Den Haag (2008).
- Elder, J. P. ,Lytle L., Sallis J. F., Young D. R., Steckler A., Simons-Morton D., et al. (2007). *A description of the social-ecological framework used in the trial of activity for adolescent girls (TAAG)*. Health Education Research. 22(2), 155-65.
- Ferreira, I., Horst, van der K., Wendel-Vos, W., Kremers, S., Lenthe van, F.J., Brug J. *Environmental correlates of physical activity in youth – a review and update*. Obesity reviews (2006). 8, 129–154.
- Glanz, K., Rimer, B., Viswanath, K. *Health behavior and health education. Theory, research and practice*. Jossey Bass, San Fransisco, CA (2008).
- Gordon-Larsen, P., McMurray, R. G., Popkin, B. M. *Determinants of adolescent physical activity and inactivity patterns*. Pediatrics (2000). 105(6), e83.
- Jans, L. (2010). *Meer beweging op het schoolplein*. Uit: Lichamelijke opvoeding (pp. 14-17).
- Janssen, M., Toussaint, H. M., Van, W. M., Verhagen, E. A. *PLAYgrounds: effect of a PE playground program in primary schools on PA levels during recess in 6 to 12 year old children. Design of a prospective controlled trial*. BMC Public Health (2011). 11, 282.
- Lieshout, C. van & Haselager, G. (2000). *Probleemgedrag in het perspectief van ontwikkeling*. In: Kool, J. Ho, tot hier en niet verder, Trainingen in sociale weerbaarheid voor kinderen van 7 tot 12 jaar en hun ouders, Leuven, Uitgeverij Acco.
- L'Hoir, M. P. , Schmelt, D., Hoffmann, D., Dreiskaemper, D., Naul R. *GKGK – the Dutch-German Euregio project (2008-2012): physical and motor development of children and the social parental lifestyle context*. (Abstract). HEPA congres, Amsterdam, Oktober 2011.
- Kremers, S.P.J, Bruijn, de G.J., Visscher, T.L.S., Mechelen, W. van., Vries, de N.K., Brug, J. *Environment influences on energy balance related behaviours: A dual-process view*. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity 2006, 3:9. Doi:10.1186/1479-5868-3-9.
- Naul, R., Schoemaker, H., L'Hoir, M. P. *Masterplan GKGK*. Essen, in druk 2011.
- Parrish, A.M., Iverson, D., Russell, K., Yeatman, H. *Observing children's playground activity levels at 13 Illararra primary schools using CAST2*. J Physical Activity and Health 2009; 6(Suppl 1), S89-

S96.

- Pate, R. R. (1997). *Physical activity in Children and Adolescents*. In: Physical Activity and Cardiovascular Health, A National Consensus. Leon AS (ed), Human Kinetics, Champaign.
- Pate, R. R. (1997). *Physical activity in Children and Adolescents*. In: Physical Activity and Cardiovascular Health, A National Consensus. Leon AS (ed), Human Kinetics, Champaign.
- Ridgers, N. D., Stratton G., Fairclough, S. J., Twisk J. W. (2007a). *Long-term effects of a playground markings and physical structures on children's recess physical activity levels*. *Prev Med*, 44:393-397.
- Ridgers, N.D., Statton, G., Fairclough, S.J., Twisk, J.W.R. (2007). *Children's physical activity levels during school recess: a quasi-experimental intervention study*. *Int J Behavioural Nutrition and Physical Activity* 2007; 4:19.
- Ridgers, N.D., Fairclough, S.J., Stratton, G. (2010). *Variables associated with children's physical activity levels during recess: the A-CLASS project*. *Int J Behavioral Nutrition and Physical Activity* 2010;7:7.4
- Runhaar, J., Collard, D. C., Singh, A. S., Kemper, H. C., Mechelen W. van, Chinapaw, M. *Motor fitness in Dutch youth: differences over a 26-year period (1980-2006)*. *J Sci Med Sport*. 2010 May;13(3):323-8. Epub (2009 Jul 9).
- Sallis, J. F. Owen, N., Fisher, E. B. *Ecological models of health behavior*. In: Glanz K, Rimer B, Viswanath K. Health behavior and health education. Theory, research and practice. Chapter 20, Jossey Bass, San Fransisco, CA (2008).
- Sallis, J.F., Johnson, M.F., Calfas, K.J., Caparosa, S., Nichols, J. (1997). *Assessing perceived physical environment variables that may influence physical activity*. *Research Quarterly for Exercise and Sport* 1997;68,345-351.
- Sallis, J. F., McKenzie, T. L., Conway, T. L., Elder, J. P., Prochaska, J. J., Brown, M., Zive, M. M., Marshall, S. J., Alcaraz, J. E. (2003). *Environmental interventions for eating and physical activity: a randomized controlled trial in middle schools*. *Am J Prev Med*. 24(3), 209-17.
- Sallis, J. F. (2010a). *Effects of the built environment on physical activity level* (pp. 93-96). In C. Bouchard, and P.T. Katzmarzyk, (Eds.), *Physical Activity and Obesity*, 2nd edition. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Sallis, J. F., and Heath, G. W. (2010b). *Creation of or enhanced access to places for physical activity combined with informational outreach activities* (pp 93-102). In D.R. Brown, G.W. Heath, and S.L. Martin, (Eds.). *Promoting Physical Activity: A Guide to Community Action*, 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Sallis, J. F., Prochaska, J. J., Taylor, W. C., Hill, J. O. and Geraci, J. C. (1999). *Correlates of physical activity in a national sample of girls and boys in grades 4 through 12*. *Health Psychology*. 18, 410-415.
- Soudijn, K. A. (1998). *Sociale vaardigheidstrainingen voor kinderen*. Amsterdam/Lisse, Swets & Zeitlinger.
- Stratton, G. (2000). *Promoting children's physical activity in primary school: an intervention study using playground markings*. *Ergonomics*. 4, 1538-1546.
- Stratton, G., Mullan, E. (2005). *The effect of multicolor playground markings on children's physical activity levels during recess*. *Prev Med*. 41, 828-833.

Tuin, K. en Schäperclaus, G. (2007). *Speelpleinproject 0-meting St.Jozefschool te Rietmolen*.

Vries de, S. (2009) *Activity-friendly neighborhoods for children. Measurement of physical activity and environmental correlates*. [Thesis] VU, Amsterdam.

Vries, et al (2011). *Bewegvriendelijke stadswijken voor kinderen: resultaten van een quasi-experimenteel onderzoek*. Leiden: TNO-rapport KvL/GB/2010.061.

Vries, S. I. de, Bakker, I., Overbeek, K. van, Boere, N. D., Hopman-Rock, M. *Kinderen in prioriteitswijken: lichamelijke (in)activiteit en overgewicht*. TNO-rapport KvL/B&G/2005.197.

Wendel-Vos, W., Droomers, M., Kremers, S., Brug, J., Lenthe, F. van. *Potential environmental determinants of physical activity in adults: a systematic review*. *Obes Rev* 2007. 8(5), 425-40.

Zask, A., Beurden, E. van, Barnett, L., Brooks L. O., Dietrich, U. C. (2001). *Active school playgrounds – Myth or reality? Results of the “Move It Groove It” Project*. *Prev Med*. 33, 402-408.

Zeijl, E., Beeker, M., Breedveld, K., Broek, A. van den, Haan, J. de, Herweijer, L., Huysmans, F., Wittebrood, K. (2003). *Rapportage Jeugd 2002*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Websites

Beweeg Wijs. (2011). *Beweeg Wijs*. [On-line]. Via (2011, 19 oktober).

Broeke ten A. *The effect of role sets and indirectness on the perceived face threat and perceived persuasiveness of anti-obesity messages*. [Thesis], Communicatie studies, Universiteit Twente, 2006.

CBS. (2011). *Beweegnorm*. [On-line]. Via <http://cbs.nisb.nl/30minuten/page/381/Beweegnorm> (2011, 12 oktober).

Centrum Gezond Leven (2011). [On-line]. Via (2011 31 oktober) <http://www.centrumgezondleven.nl>.

Bijlage 1. Beschrijving kenmerken en resultaten onderzoek

Scoor met dit formulier *elke* effectstudie apart. Licht de score bij een item eventueel toe.

Studie 1

Janssen M, Toussaint HM, Van WM, Verhagen EA. PLAYgrounds: effect of a PE playground program in primary schools on PA levels during recess in 6 to 12 year old children. Design of a prospective controlled trial. *BMC Public Health* 2011;11:282 (nog in ontwikkeling)

1. Loucaides CA, Jago R, Charalambous I. Promoting physical activity during school break times: piloting a simple, low cost intervention. *Prev Med* 2009;48(4):332-4.

2. Ridgers ND, Stratton G, Fairclough SJ, Twisk JW. Children's physical activity levels during school recess: a quasi-experimental intervention study. *Int J Behav Nutr Phys Act* 2007;4:19

3. Ridgers ND, Stratton G, Fairclough SJ, Twisk JW. Long-term effects of a playground markings and physical structures on children's recess physical activity levels. *Prev Med* 2007;44(5):393-7.

4. Ridgers ND, Fairclough SJ, Stratton G. Twelve-month effects of a playground intervention on children's morning and lunchtime recess physical activity levels. *J Phys Act Health* 2010;7(2):167-75.

5. Stratton G, Mullan E. The effect of multicolor playground markings on children's physical activity level during recess. *Prev Med* 2005;41(5-6):828-33.

A. Waar en waarover is de studie uitgevoerd

Kruis 'ja' of 'nee' aan

		Ja	Nee
1	De studie is in Nederland uitgevoerd. Louciades 20009		x
2	De studie betreft de hier beschreven, Nederlandse interventie (en niet een andere, soortgelijke interventie of een buitenlandse versie of variant)	x	

B. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op de doelen en de doelgroep van de interventie.	+	
2	De meting is verricht met instrumenten die voldoende betrouwbaar zijn.	+	
3	De meting is verricht met instrumenten die de doelen van de interventie valide operationaliseren.	+	
4	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij start van de interventie).	+	
5	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	+	
6	De resultaten zijn met een adequate statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	+	
7	De resultaten zijn vergeleken met ander onderzoek naar de effecten van de gebruikelijke situatie, handelwijze of zorg (care-as-usual) of een andere zorgvorm bij een soortgelijke doelgroep.	+	
8	Er is een (quasi-)experimentele en een controlegroep (care-as-usual) of een herhaald N=1 onderzoek met een baseline of een timeseries design met een multiple baseline of alternating treatments of een studie naar de samenhang tussen de mate waarin een interventie is toegepast en de mate waarin bedoelde uitkomsten zijn opgetreden.	+	
9	Het onderzoek is uitgevoerd in de praktijk.	+	

10	Er is een follow-upmeting van minimaal 6 maanden na einde interventie.	-	
11	De experimentele en de controlegroep zijn 'at random' samengesteld. (Scholen gerandomiseerd).		+

Classificatie bewijskracht van het onderzoek

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn

Bewijskracht			Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Niveau 5
	Zeer zwak	Geen van de onderstaande alternatieven	1-6				
	Zwak	Veranderingsonderzoek	1-6 1-6 1-6		9 9	10 10	
	Matig	Resultaten van veranderingsonderzoek zijn vergeleken met ander onderzoek	1-6 7				
	Redelijk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design (niet in de praktijk)	1-6	8			
x	Vrij sterk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design in de praktijk	1-6	8	9		
	Sterk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design in de praktijk en met follow-up	1-6	8	9	10	
	Zeer sterk	Onderzoek met experimenteel design in de praktijk en met follow-up	1-6	8	9	10	11

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor *elke* uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) *geen* hokje aan.

+	12	Er is een controlegroep zonder interventie en/of placebo.
+	13	Er is een controlegroep met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde interventie.
+	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de interventie.
+	15	De mate van uitval van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd.
-	16	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd - ook wel behandelingsintegriteit, 'treatment integrity' of 'fidelity' genoemd).

C. Typering resultaten van het onderzoek

-	0	Geen van de onderstaande rubrieken zijn van toepassing (licht toe!).
-	1	<i>Positieve resultaten:</i> De studie rapporteert positieve effecten [#] ten aanzien van de doelen van de interventie.
-	2	<i>Effectiviteit niet aangetoond:</i> De studie rapporteert dat er geen effecten [#] ten aanzien van de doelen van de interventie zijn.
-	3	<i>Negatieve resultaten:</i> De studie rapporteert negatieve effecten [#] .
+	4	<i>Positieve en negatieve resultaten:</i> De studie rapporteert positieve en negatieve effecten [#] ten aanzien van verschillende doelen van de interventie.
-	8	<i>Effectiviteit onduidelijk of onbekend.</i>

[#] Positief effect = een of meer doelen van de interventie worden gerealiseerd en deze winst is statistisch significant. Geen effect = het doel van de interventie wordt niet gerealiseerd en wordt deels gerealiseerd maar deze winst is niet statistisch significant. Negatief effect = de interventie werkt - statistisch significant - averechts of heeft ernstige, duidelijk aantoonbare 'bijwerkingen'.

Noteer hieronder eventueel beschikbare gegevens over effectsizes

Interventienummer

Vul hier de naam van de interventie in (eventueel met afkorting)

Twee interventiescholen (kinderen alloceren in (team)activiteiten, zonering en speel materialen versus kinderen alloceren alleen) verschilden met de controleschool (care as usual) ($p < 0.05$, effect size = 0.03). Follow-up na 4 weken liet geen verschil zien tussen de twee interventiescholen. De zonering lijkt derhalve minder belangrijk dan het alloceren van de kinderen (waardoor meer ruimte per kind om te spelen).

Bijlage 1 vervolg.

Beschrijving kenmerken en resultaten onderzoek

Scor met dit formulier *elke* effectstudie apart. Licht de score bij een item eventueel toe.

Studie 2

Ridgers ND, Stratton G, Fairclough SJ, Twisk JW. Children's physical activity levels during school recess: a quasi-experimental intervention study. *Int J Behav Nutr Phys Act* 2007;4:19

A. Waar en waarover is de studie uitgevoerd

Kruis 'ja' of 'nee' aan		Ja	Nee
1	De studie is in Nederland uitgevoerd.		+
2	De studie betreft de hier beschreven, Nederlandse interventie (en niet een andere, soortgelijke interventie of een buitenlandse versie of variant)	+	

B. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op de doelen en de doelgroep van de interventie.	+	
2	De meting is verricht met instrumenten die voldoende betrouwbaar zijn.	+	
3	De meting is verricht met instrumenten die de doelen van de interventie valide operationaliseren.	+	
4	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij start van de interventie).	+	
5	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	+	
6	De resultaten zijn met een adequate statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	+	
7	De resultaten zijn vergeleken met ander onderzoek naar de effecten van de gebruikelijke situatie, handelwijze of zorg (care-as-usual) of een andere zorgvorm bij een soortgelijke doelgroep.	+	
8	Er is een (quasi-)experimentele en een controlegroep (care-as-usual) of een herhaald N=1 onderzoek met een baseline of een timeseries design met een multiple baseline of alternating treatments of een studie naar de samenhang tussen de mate waarin een interventie is toegepast en de mate waarin bedoelde uitkomsten zijn opgetreden.	+	
9	Het onderzoek is uitgevoerd in de praktijk.	+	
10	Er is een follow-upmeting van minimaal 6 maanden na einde interventie.	-	
11	De experimentele en de controlegroep zijn 'at random' samengesteld (scholen niet, kinderen wel)		-

Classificatie bewijskracht van het onderzoek

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn

Bewijskracht			Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Niveau 5
	Zeer zwak	Geen van de onderstaande alternatieven	1-6				
	Zwak	Veranderingsonderzoek	1-6 1-6 1-6		9 9	10 10	
	Matig	Resultaten van veranderingsonderzoek zijn vergeleken met ander onderzoek	1-6 7				
	Redelijk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design (niet in de praktijk)	1-6	8			
+	Vrij sterk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design in de praktijk	1-6	8	9		
	Sterk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design in de praktijk en met follow-up	1-6	8	9	10	
	Zeer sterk	Onderzoek met experimenteel design in de praktijk en met follow-up	1-6	8	9	10	11

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor *elke* uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) *geen* hokje aan.

+	12	Er is een controlegroep zonder interventie en/of placebo.
-	13	Er is een controlegroep met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde interventie.
+	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de interventie.
+	15	De mate van uitval van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd.
-	16	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd - ook wel behandelingsintegriteit, 'treatment integrity' of 'fidelity' genoemd).

C. Typering resultaten van het onderzoek

	0	Geen van de onderstaande rubrieken zijn van toepassing (licht toe!).
+	1	<i>Positieve resultaten:</i> De studie rapporteert positieve effecten [#] ten aanzien van de doelen van de interventie.
	2	<i>Effectiviteit niet aangetoond:</i> De studie rapporteert dat er geen effecten [#] ten aanzien van de doelen van de interventie zijn.
	3	<i>Negatieve resultaten:</i> De studie rapporteert negatieve effecten [#] .
	4	<i>Positieve en negatieve resultaten:</i> De studie rapporteert positieve en negatieve effecten [#] ten aanzien van verschillende doelen van de interventie.
	8	<i>Effectiviteit onduidelijk of onbekend.</i>

[#] Positief effect = een of meer doelen van de interventie worden gerealiseerd en deze winst is statistisch significant. Geen effect = het doel van de interventie wordt niet gerealiseerd en wordt deels gerealiseerd maar deze winst is niet statistisch significant. Negatief effect = de interventie werkt - statistisch significant - averechts of heeft ernstige, duidelijk aantoonbare 'bijwerkingen'.

Noteer hieronder eventueel beschikbare gegevens over effectsizes

De aanpassing van de speelpleinen (o.a. zonerings) heeft een effect op de lichamelijke activiteit van de kinderen, maar is niet meer significant zodra gecorrigeerd wordt voor school- en kindvariabelen. Jongere kinderen en jongens profiteerden meer van de interventie en de duur van de pauze was ook van invloed: hoe langer de pauze, hoe groter het effect. Apart effect van zonerings niet aantoonbaar. (MVPA 0.37 CI (0.24-0.49); VPA 0.35 (CI 0.21-0.49).

Bijlage 1 vervolg.

Beschrijving kenmerken en resultaten onderzoek

Scoor met dit formulier *elke* effectstudie apart. Licht de score bij een item eventueel toe.

Studie 2

Ridgers ND, Stratton G, Fairclough SJ, Twisk JW. Long-term effects of a playground markings and physical structures on children's recess physical activity levels. *Prev Med* 2007;44(5):393-7.

A. Waar en waarover is de studie uitgevoerd

Kruis 'ja' of 'nee' aan		Ja	Nee
1	De studie is in Nederland uitgevoerd.		+
2	De studie betreft de hier beschreven, Nederlandse interventie (en niet een andere, soortgelijke interventie of een buitenlandse versie of variant)	+	

B. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op de doelen en de doelgroep van de interventie.	+	
2	De meting is verricht met instrumenten die voldoende betrouwbaar zijn.	+	
3	De meting is verricht met instrumenten die de doelen van de interventie valide operationaliseren.	+	
4	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij start van de interventie).	+	
5	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	+	
6	De resultaten zijn met een adequate statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	+	
7	De resultaten zijn vergeleken met ander onderzoek naar de effecten van de gebruikelijke situatie, handelwijze of zorg (care-as-usual) of een andere zorgvorm bij een soortgelijke doelgroep.	+	
8	Er is een (quasi-)experimentele en een controlegroep (care-as-usual) of een herhaald N=1 onderzoek met een baseline of een timeseries design met een multiple baseline of alternating treatments of een studie naar de samenhang tussen de mate waarin een interventie is toegepast en de mate waarin bedoelde uitkomsten zijn opgetreden.	+	
9	Het onderzoek is uitgevoerd in de praktijk.	+	
10	Er is een follow-upmeting van minimaal 6 maanden na einde interventie.	+	
11	De experimentele en de controlegroep zijn 'at random' samengesteld. (Scholen niet, kinderen wel).		-

Classificatie bewijskracht van het onderzoek

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn

Bewijskracht			Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Niveau 5
	Zeer zwak	Geen van de onderstaande alternatieven	1-6				
	Zwak	Veranderingsonderzoek	1-6 1-6 1-6		9 9	10 10	
	Matig	Resultaten van veranderingsonderzoek zijn vergeleken met ander onderzoek	1-6 7				
	Redelijk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design (niet in de praktijk)	1-6	8			
	Vrij sterk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design in de praktijk	1-6	8	9		
+	Sterk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design in de praktijk en met follow-up	1-6	8	9	10	
	Zeer sterk	Onderzoek met experimenteel design in de praktijk en met follow-up	1-6	8	9	10	11

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor *elke* uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) *geen* hokje aan.

+	12	Er is een controlegroep zonder interventie en/of placebo.
-	13	Er is een controlegroep met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde interventie.
+	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de interventie.
+	15	De mate van uitval van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd.
-	16	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd - ook wel behandelingsintegriteit, 'treatment integrity' of 'fidelity' genoemd).

C. Typering resultaten van het onderzoek

	0	Geen van de onderstaande rubrieken zijn van toepassing (licht toe!).
+	1	<i>Positieve resultaten:</i> De studie rapporteert positieve effecten [#] ten aanzien van de doelen van de interventie.
	2	<i>Effectiviteit niet aangetoond:</i> De studie rapporteert dat er geen effecten [#] ten aanzien van de doelen van de interventie zijn.
	3	<i>Negatieve resultaten:</i> De studie rapporteert negatieve effecten [#] .
	4	<i>Positieve en negatieve resultaten:</i> De studie rapporteert positieve en negatieve effecten [#] ten aanzien van verschillende doelen van de interventie.
	8	<i>Effectiviteit onduidelijk of onbekend.</i>

[#] Positief effect = een of meer doelen van de interventie worden gerealiseerd en deze winst is statistisch significant. Geen effect = het doel van de interventie wordt niet gerealiseerd en wordt deels gerealiseerd maar deze winst is niet statistisch significant. Negatief effect = de interventie werkt - statistisch significant - averechts of heeft ernstige, duidelijk aantoonbare 'bijwerkingen'.

Noteer hieronder eventueel beschikbare gegevens over effectsizes

Zonering van het speelplein had effect bij 6 weken en 6 maanden op lichamelijke activiteit, gecorrigeerd voor geslacht, leeftijd en pauzeduur. Het effect was het grootst bij de kinderen die tijdens de baseline het minst bewogen. (Effect van interventie, gecorrigeerd model: MVPA 4.53 (0.59-8.47); VPA 2.32 (0.71-3.93).

Bijlage 1 vervolg.

Beschrijving kenmerken en resultaten onderzoek

Scor met dit formulier *elke* effectstudie apart. Licht de score bij een item eventueel toe.

Studie 2

Ridgers ND, Fairclough SJ, Stratton G. Twelve-month effects of a playground intervention on children's morning and lunchtime recess physical activity levels. *J Phys Act Health* 2010;7(2):167-75.

A. Waar en waarover is de studie uitgevoerd

Kruis 'ja' of 'nee' aan		Ja	Nee
1	De studie is in Nederland uitgevoerd.		+
2	De studie betreft de hier beschreven, Nederlandse interventie (en niet een andere, soortgelijke interventie of een buitenlandse versie of variant)	+	

B. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op de doelen en de doelgroep van de interventie.	+	
2	De meting is verricht met instrumenten die voldoende betrouwbaar zijn.	+	
3	De meting is verricht met instrumenten die de doelen van de interventie valide operationaliseren.	+	
4	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij start van de interventie).	+	
5	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	+	
6	De resultaten zijn met een adequate statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	+	
7	De resultaten zijn vergeleken met ander onderzoek naar de effecten van de gebruikelijke situatie, handelwijze of zorg (care-as-usual) of een andere zorgvorm bij een soortgelijke doelgroep.	+	
8	Er is een (quasi-)experimentele en een controlegroep (care-as-usual) of een herhaald N=1 onderzoek met een baseline of een timeseries design met een multiple baseline of alternating treatments of een studie naar de samenhang tussen de mate waarin een interventie is toegepast en de mate waarin bedoelde uitkomsten zijn opgetreden.	+	
9	Het onderzoek is uitgevoerd in de praktijk.	+	
10	Er is een follow-upmeting van minimaal 6 maanden na einde interventie.	+	
11	De experimentele en de controlegroep zijn 'at random' samengesteld (de scholen niet, de kinderen wel).		-

Classificatie bewijskracht van het onderzoek

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn

Bewijskracht			Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Niveau 5
	Zeer zwak	Geen van de onderstaande alternatieven	1-6				
	Zwak	Veranderingsonderzoek	1-6 1-6 1-6		9 9	10 10	
	Matig	Resultaten van veranderingsonderzoek zijn vergeleken met ander onderzoek	1-6 7				
	Redelijk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design (niet in de praktijk)	1-6	8			
	Vrij sterk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design in de praktijk	1-6	8	9		
+	Sterk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design in de praktijk en met follow-up	1-6	8	9	10	
	Zeer sterk	Onderzoek met experimenteel design in de praktijk en met follow-up	1-6	8	9	10	11

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor *elke* uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) *geen* hokje aan.

+	12	Er is een controlegroep zonder interventie en/of placebo.
-	13	Er is een controlegroep met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde interventie.
+	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de interventie.
+	15	De mate van uitval van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd.
-	16	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd - ook wel behandelingsintegriteit, 'treatment integrity' of 'fidelity' genoemd).

C. Typering resultaten van het onderzoek

	0	Geen van de onderstaande rubrieken zijn van toepassing (licht toe!).
	1	<i>Positieve resultaten:</i> De studie rapporteert positieve effecten [#] ten aanzien van de doelen van de interventie.
	2	<i>Effectiviteit niet aangetoond:</i> De studie rapporteert dat er geen effecten [#] ten aanzien van de doelen van de interventie zijn.
	3	<i>Negatieve resultaten:</i> De studie rapporteert negatieve effecten [#] .
+	4	<i>Positieve en negatieve resultaten:</i> De studie rapporteert positieve en negatieve effecten [#] ten aanzien van verschillende doelen van de interventie.
	8	<i>Effectiviteit onduidelijk of onbekend.</i>

[#] Positief effect = een of meer doelen van de interventie worden gerealiseerd en deze winst is statistisch significant. Geen effect = het doel van de interventie wordt niet gerealiseerd en wordt deels gerealiseerd maar deze winst is niet statistisch significant. Negatief effect = de interventie werkt - statistisch significant - averechts of heeft ernstige, duidelijk aantoonbare 'bijwerkingen'.

Noteer hieronder eventueel beschikbare gegevens over effectsizes

Markering en zonerings is van invloed op lichamelijke activiteit tijdens de pauze (MVPA en VPAA) zodra dit is aangebracht op het schoolplein. Bij 6 maanden is het effect van de interventie op de fysieke activiteit tijdens de ochtendpauze niet significant en bij het overblijven wel significant. Bij 12 maanden is dit effect niet meer significant. Jongens bewegen meer, evenals jongere kinderen.

Pauzes : baseline MVPA 0.2 (CI 0.1-0.3) (hart rate); 0.1 (CI 0.0-0.3) (Acc) ; VPA 0.2 (CI 0.1-0.3) (HR) 0.3 (CI 0.2-0.4).

Bijlage 1 vervolg.

Beschrijving kenmerken en resultaten onderzoek

Scoor met dit formulier *elke* effectstudie apart. Licht de score bij een item eventueel toe.

Studie 2

Stratton G, Mullan E. The effect of multicolor playground markings on children's physical activity level during recess. *Prev Med* 2005;41(5-6):828-33.

A. Waar en waarover is de studie uitgevoerd

Kruis 'ja' of 'nee' aan		Ja	Nee
1	De studie is in Nederland uitgevoerd.		+
2	De studie betreft de hier beschreven, Nederlandse interventie (en niet een andere, soortgelijke interventie of een buitenlandse versie of variant)	+	

B. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op de doelen en de doelgroep van de interventie.	+	
2	De meting is verricht met instrumenten die voldoende betrouwbaar zijn.	+	
3	De meting is verricht met instrumenten die de doelen van de interventie valide operationaliseren.	+	
4	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij start van de interventie).	+	
5	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	+	
6	De resultaten zijn met een adequate statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	+	
7	De resultaten zijn vergeleken met ander onderzoek naar de effecten van de gebruikelijke situatie, handelwijze of zorg (care-as-usual) of een andere zorgvorm bij een soortgelijke doelgroep.	+	
8	Er is een (quasi-)experimentele en een controlegroep (care-as-usual) of een herhaald N=1 onderzoek met een baseline of een timeseries design met een multiple baseline of alternating treatments of een studie naar de samenhang tussen de mate waarin een interventie is toegepast en de mate waarin bedoelde uitkomsten zijn opgetreden.	+	
9	Het onderzoek is uitgevoerd in de praktijk.	+	
10	Er is een follow-upmeting van minimaal 6 maanden na einde interventie.	-	
11	De experimentele en de controlegroep zijn 'at random' samengesteld. (De scholen niet, de kinderen wel).		-

Classificatie bewijskracht van het onderzoek

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn

Bewijskracht			Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Niveau 5
	Zeer zwak	Geen van de onderstaande alternatieven	1-6				
	Zwak	Veranderingsonderzoek	1-6 1-6 1-6		9 9	10 10	
	Matig	Resultaten van veranderingsonderzoek zijn vergeleken met ander onderzoek	1-6 7				
	Redelijk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design (niet in de praktijk)	1-6	8			
+	Vrij sterk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design in de praktijk	1-6	8	9		
	Sterk	Onderzoek met (quasi-) experimenteel design in de praktijk en met follow-up	1-6	8	9	10	
	Zeer sterk	Onderzoek met experimenteel design in de praktijk en met follow-up	1-6	8	9	10	11

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor *elke* uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) *geen* hokje aan.

+	12	Er is een controlegroep zonder interventie en/of placebo.
-	13	Er is een controlegroep met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde interventie.
+	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de interventie.
+	15	De mate van uitval van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd.
-	16	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd - ook wel behandelingsintegriteit, 'treatment integrity' of 'fidelity' genoemd).

C. Typering resultaten van het onderzoek

	0	Geen van de onderstaande rubrieken zijn van toepassing (licht toe!).
+	1	<i>Positieve resultaten:</i> De studie rapporteert positieve effecten [#] ten aanzien van de doelen van de interventie.
	2	<i>Effectiviteit niet aangetoond:</i> De studie rapporteert dat er geen effecten [#] ten aanzien van de doelen van de interventie zijn.
	3	<i>Negatieve resultaten:</i> De studie rapporteert negatieve effecten [#] .
	4	<i>Positieve en negatieve resultaten:</i> De studie rapporteert positieve en negatieve effecten [#] ten aanzien van verschillende doelen van de interventie.
	8	<i>Effectiviteit onduidelijk of onbekend.</i>

[#] Positief effect = een of meer doelen van de interventie worden gerealiseerd en deze winst is statistisch significant. Geen effect = het doel van de interventie wordt niet gerealiseerd en wordt deels gerealiseerd maar deze winst is niet statistisch significant. Negatief effect = de interventie werkt - statistisch significant - averechts of heeft ernstige, duidelijk aantoonbare 'bijwerkingen'.

Noteer hieronder eventueel beschikbare gegevens over effectsizes

Significante effecten (interactie tijd x groep) van markering met kleurzones voor zowel MVPA als VPA zijn gevonden. Het zijn weliswaar korte termijn effecten (4 weken na start interventie). Interactie effect (MVPA): $F_{1,204} = 13.7$; $p < 0.01$; VPA $F_{1,204} = 4.05$ $p < 0.03$.

BIJLAGE 1**Literatuur review lichamelijke activiteit en speelpleinen op basis scholen**

Eerste auteur Publ. jr Land	Onderzochte aantallen en groepen	Design, leeftijd	Belangrijke bevindingen, methode, wel/niet acti- grafie/pedometrie; lichamelijke activiteit
Anthamatten 2011 USA	3661 kinderen verdeeld over 3 groepen scholen (recent gerenoveerd, gerenoveerd, niet gerenoveerd)	Cross-sectioneel oz, case-controle scholen (gem. aantal kinderen actief of aanwezig op speelplaats)	Observaties kinderen met: System for Observing Play and Leisure Activity (SOPLAY) Meer kinderen maakten gebruik van de gerenoveerde speelplaatsen, zowel j als m gedurende de schooldagen; meisjes in de weekenden iets minder dan jongens. Lichamelijke activiteit verschilde niet tussen de gerenoveerde en niet-gerenoveerde scholen (gemeten het percentage kinderen dat matig intensief tot intensief beweegt). Concl.: onderzoek de zones waar verschillende beweegtoestellen staan en vergelijk daar het gebruik en de mate van bewegen.
Cardon 2008 Belgie	415 jongens en 368 meisjes	Cross-sectioneel, 4-5 jaar oud op 40 scholen	Observaties en pedometrie (Digiwalker) Tijdens de pauze bewegen j meer dan m (65 (36) versus 54 (28) stappen. Meer stappen per minuut hangt samen met minder kinderen per vierkante meter en kortere pauzes. Bij j is een harde ondergrond een trend voor meer bewegen. Bij meisjes was een hoger aantal stappen gecorreleerd met minder superviserende leidsters. Veldmarkering was bij deze jonge kinderen niet van invloed op lichamelijke activiteit. Concl.: Zorg op de kleuterschool dat de leiding de kinderen aanmoedigt om te bewegen en meespeelt met de kinderen; creëer in de opleiding een positieve attitude ten opzichte van bewegen en spelen buiten. Zorg voor meerdere, korte speelmomenten en zorg dat er per kind voldoende ruimte is. Markeringen op de grond, toegang tot speelgoed, het aantal speeltoestellen, vegetatie en hoogteverschillen waren geen voorspellers voor meer bewegen. Commentaar: onderzoek vond in de winter plaats.
Colabianchi 2009 USA	10 gerenoveerde en 10 niet-gerenoveerde schoolpleinen	Matched op school- en buurtkenmerken 10 keer 90 min observatie, buiten schooltijd	Observaties met SOPLAY Meer kinderen en volwassenen maakte gebruik van de gerenoveerde pleinen buiten schooltijd. Matig tot intensief spelen verschilde niet tussen de gerenoveerde en niet-gerenoveerde pleinen buiten schooltijd. Het percentage jongens dat intensief beweegt was hoger op de gerenoveerde pleinen. Concl.: random design met pre-posttest en controle groepen kan evidentie verhogen van uitkomst.
Colabianchi 2011 USA	20 schoolpleinen, waarvan gerenoveerd Kinderen en volwassenen	Cross-sectioneel, case-controle design 10 keer 90 minuten observatie na schooltijd	SOPLAY Bij gerenoveerde pleinen het aantal speeltoestellen hing samen met meer gebruik door meisjes en volwassenen; de mate waarin het schoolplein schoon was correleert negatief met het gebruik door j en m; schaduw op plekken om te rusten hing samen met meer gebruik. Bij niet-gerenoveerde schoolpleinen was veiligheid geassocieerd met meer gebruik door jongens. Lichamelijke activiteit nam toe al er hekken waren en plaatsen om te rusten in de schaduw. Activiteit was niet afhankelijk van de voorzieningen.
Farley 2008 USA	6-12 jaar (2 nd to 8th grade)	2 jaar observaties op speelpleinen	Kinderen spelen meer op de plekken waar de toestellen staan dan in het open veld. (3 tot 13 keer hoger). Lichamelijke activiteit verschilde niet per speelplek,

			maar kinderen bewegen intensiever (heel actief) in de plekken waar basketbal goals staan en speeltoestellen staan dan in het open veld. Als je kinderen de keuze geeft, dan gingen ze naar gebieden met toestellen en zijn daar zeer actief. Concl.: Om lichamelijke activiteit te bevorderen moeten er veel verschillende vaste speeltoestellen staan op een plein. De grootte van het plein is niet zo belangrijk; de toestellen wel! (Additionele toestellen kunnen de intensiteit van het bewegen verder vergroten (Sallis 2003). J speelde meer bij het basketbal net, meer op de vaste speeltoestellen. Aangezien de vaste speeltoestellen veel activiteit bij kinderen uitlokken, naast losse attributen, zoals ballen en touwen, is dit heel geschikt voor speelpleinen in de steden waar weinig ruimte is.
Janssen 2011 Nederland	6-12 jarige kinderen 1200 kinderen met een follow up van een jaar. Interventie en controle scholen; in totaal 8 scholen.	Design paper Prospectief gecontroleerd interventie onderzoek. 5 observaties per speelplein en weersomstandigheden.	Het effect van een op lichamelijke opvoeding gebaseerd schoolplein programma op de lichamelijke activiteit tijdens de schoolpauzes van kinderen. Hypotheses: Bij jongens en bij jongere kinderen zal het programma meer invloed hebben op de lichamelijke activiteit. De pauzetijden worden veranderd tijdens het onderzoek, evenals de inhoud van de lichamelijke opvoedingslessen. De speelplaatsen worden geschilderd (in de zomervakantie) op verzoek van de scholen. (Voetbalveld, basketbalveld, cirkel voor kringactiviteiten, touwgebied. Hotspots worden verdeeld; (een keer per week op hotspot). Eens per week spelen de leraren mee en eens per maand worden ouders gevraagd mee te doen op het speelplein. De lichamelijke opvoedingslessen worden gebruikt om de thema's uit te leggen (springtouw in april etc.). Ieder groep krijgt een doos met speelattributen. Accelerometers worden gebruikt, MOPER en EUROFIT test worden gebruikt. SOPLAY wordt gebruikt. Primaire uitkomstmaat is: activiteiten niveau tijdens pauze en sec. uitkomstmaat zijn dagelijkse lichamelijke activiteit en lichamelijke conditie.
Lanningham-Foster 2008 USA	Niet gebruikt Gaat over de klasruimte		
Loucaides 2009 Cyprus	247 kinderen van gemiddeld 11 jaar. Dre groepen kinderen (89, 89 en 69) zijn vergeleken. 1) markering aangebracht, verschillende kinderen op verschillende dagen (= meer ruimte per kind) en springtouw, 2) verschillende kinderen op verschillende dagen en 3) controlegroep.	Interventie case controle onderzoek	Pedometer. Bij jongens meer activiteit (stappen per minuut) in beide interventiescholen versus controleschool. Bij meisjes was het activiteiten niveau het hoogst bij groep een. In beide interventiescholen werden meer stappen gezet (pedometer) in vergelijking met de controlescholen. Tip: meer ruimte per kind, levert meer activiteit op (net als bij de kleuters van Cardon 2008). Concl.: meer ruimte per kind lijkt een belangrijke interventie te zijn en goedkoop. Opmerking: hoewel er significante verschillen zijn gevonden, 8,7% en 13,2% toename van het aantal stappen in beide interventiescholen is het overall effect klein net als in andere studies. De pauzes waren hier relatief kort. Langere pauzes zouden meer lichamelijke activiteit kunnen opleveren; (Verstraete 2006). Ze krijgen meer tijd om spellen te organiseren. De interventie kostte euro: 280,- per school.
Nielsen	417 kinderen	Permanente speeltoestel-	Het aantal vaste toestellen varieerde van 14 tot 35 en

2010 Nieuw- Zee- land	van 5-12 jaar oud van 7 scho- len	len/speelmogelijkheden (avontu- renplek, schommels, bomen, mar- keringen, zandbak) en vierkante meters zijn geteld.	correleert met alle metingen van activiteit. Voor elke speelmogelijkheid nam de gemiddelde accelerometer stappen toe met 3.8% en 2.7% hoger in het algemeen. Elk toestel was geassocieerd met 2.3% ofwel 4 minu- ten matig tot intensief bewegen tijdens schooluren en meer (9 minuten) over de gehele dag. Concl.: Diversiteit van toestellen lijkt belangrijk evenals veel speeltoestellen. Dit bevordert de activiteit bij kinderen en is relatief goedkoop.
Parrish 2009 Australie	2946 kinderen op 13 scholen Kindergarten tot klas 3 (4 tot 9 jaar oud) en klas 4 tot 6 (10 tot 13 jaar oud)	Observationeel onderzoek Matig tot intensief bewegen was 0.4 tot 0.7. J bewegen meer dan m.	CAST2 Concl.: SES en activiteit hangt niet speciaal samen. Er is een samenhang gevonden tussen duur dat de kinderen mogen buiten spelen en hun activiteitsnive- au. Hoe langer hoe meer activiteit. Je moet mini- maal 3 dagen achter elkaar observeren, wil de CAST2 betrouwbaar zijn. Buitenspelen bevat vaak balspelen, wat jongens meer doen dan meisjes. Door de speelplaats te veranderen kan die aantrekkelijker worden voor meisjes. Meisjes kunnen dansen prefereren; dus mogelijk maken. Speciale plekken voor meisje zou het bewegen kun- nen bevorderen. (Kostuum zou de meisjes kunnen belemmeren in het spel).
Ridgers 2007 United Kingdom	Zonering in kleuren op 15 scholen in lage SES wijk in de stad. Controle- scholen 11. 130 j en 126 meisjes inter- ventie en 102 j en 112 m con- troles.	Pretest, posttest design met contro- les; meten van activiteit in de pauzes. Voormeting, 6 weken en 6 maanden follow up met en zonder interventie. Voetbalpalen, basketbalpalen, hekken rond de rode zones, zitten in de gele zones. Leraren tijdens de pauzes en tijdens lunch andere supervisoren.	Accelerometers en telemetrie (HR monitor). Doel: Heeft de interventie invloed op het matig tot intensief bewegen? Markering en losse speelattributen (ballen, touwen en tennisballen) leiden tot meer activiteit en zijn goede stimuli om het bewegen te bevorderen en te handha- ven over de tijd. De duur van de pauze is positief van invloed: hoe langer hoe meer bewegen (HR en acce- lerometer). 1. Meer tijd om te profiteren van de verande- ringen; 2. Tijd om de spellen op te zetten en te starten; (een derde van de tijd gaat op aan het opzet- ten en regelen). Concl.: kinderen die bij baseline het minst actief waren, profiteerden het meest van de interventie. De follow liet zien dat het beklijft en niet afhangt van de "nieuwigheid".
Ridgers 2007 United King- dom	150 j en 147 m van 26 basis- scholen (15 interventie en 11 controle scholen)	Quasi experimenteel onderzoeks- design Zones en markeringen en los speelmateriaal (rood=sport; blauw is fitness en vaardigheden en geel is chillen).	J meer matig tot intensief bewegen dan meisjes (acce- lerometers). Op jonge kinderen had het meer invloed en naarmate de pauze langer duurde was het effect groter. Wanneer het model wordt gecorrigeerd voor covaria- ten (, is het effect op lichamelijke activiteit van kin- deren wel iets verhoogd maar niet significant.

First author Publ. yr Country	Number studied, Group	Design, Age	Key findings
Ridgers 2010 United King- dom	128 kinderen 9-10 jaar oud van 8 basisscholen	Cross-sectional, Welke pause varia- belen hangen samen met activiteiten niveaus?	SOCARP (valide meetmethode, vergeleken met accelometrie en hartslagmetingen). Toestellen warden geteld en vaste toestellen, markeringen en zitjes warden geteld. Meisjes waren het meest vaak sedentair en bewogen minder vaak actief. Losse materialen beschikbaar stellen voorspelden matige activiteit en correleerden negatief met sedentair gedrag.. Speelruimte was een positieve voorspel- ler voor bewegen. Temperatuur was een negatieve voorspeller voor hoge activiteit. Concl.: meet de beschikbare ruimte per kind (en niet per schoolplein). Losse materialen kunnen bijdra- gen aan meer activiteit. Ongeveer een kwart van de kinderen voetbalt. Nog uitzoeken welke materialen het bewegen specifiek

			bevorderen.
Ridgers 2010 United King- dom	232 j en 238 m, op 26 scholen	Longitudinale inter- ventiestudie, baseli- ne, 6 weken en 6 maanden follow-up,, case-control	Hartslag en accelerometers Interventie kinderen bewogen meer dan controlekinderen. Geen sign. effecten voor matig tot actief bewegen. De effecten waren groter bij 6 maanden dan bij 12 maanden. Doel van de veranderingen: meer activiteit en sociale buitensluiting en pestgedrag tegengaan. 12 maanden post-interventie vraagt mogelijk een training van de supervisors en voortgaande beschikbaarheid van materialen (meer tegelijk aanpakken). Oudere kinderen waren minder actief dan de jongere kinderen.
Saunders 2011 Canada	Commentaar op onderzoek dat zelf- rapportage en acce- lerometers vergelijk en alleen over zelf- rapportage verslag doet	Commentaar op onderzoek bij 10-11 jarigen.	Zelfrapportage overschat lichamelijke activiteit; met 114% voor j en 584% voor m. Concl.: Gebruik altijd objectieve metingen (en meer dan een tegelijk).
Story 2009 USA	Niet gebruikt algemeen		
Stratton United 2007 King- dom	420 kinderen van 6- 10 jaar oud	Cross-sectioneel, onderzoek waarbij matig tot intensief bewegen en actief bewegen in relatie tot kinderen met normaal en overge- wicht.	Meisjes met normaal gewicht waren het minst actief (hartslagmetingen); j en m met overgewicht waren even actief en meer dan de meisjes met normaal gewicht. Jongens met overgewicht waren significant minder actief dan jongens zonder overgewicht.
Stratton 2005 United King- dom	4 interventiescholen en 4 controle scho- len; 2 scholen met 4-7 jarigen en twee met 7-11 jarigen. 15 j en 15 m zijn random geselecte- teerd.	Heeft zoneren met kleuren invloed op de lichamelijke activiteit van kin- deren en halen kinderen de nationa- le aanbevelingen.	Op korte termijn heeft het zoneren invloed op de activiteit van de kinderen (hartslagtelemetrie). Zowel matige tot actief bewegen (MVPA) en ook heel actief bewegen (VPA) was hoger in de interventiescholen. J waren actieve dan m, en jongere kinderen meer dan oudere kinderen, maar dit was niet significant. (Mogelijk een effect van "nieuwigheid").
Toohey 2011 Canada	Niet gebruikt Over eigenaren van honden en beweging		
Taylor 2011 Nieuw Zee- land	441 kinderen in 16 primaire scholen	Cross-sectioneel onderzoek	J zijn meer actief dan m. Er werd weinig tijd aan matig tot actief bewegen besteed (accelerometrie). J MVPA 32 (17) minuten elke dag, waarvan 17 (10) op school en m 23 (14) en 11 (7) minuten bij meisjes. Elke 10 unit toename van speelmogelijkheid was geassocieerd met 3.2% meer totale activiteit en 8.3% meer MVPA tijdens de pauze. Concl.: Het aantal vaste speeltoestellen was geassocieerd met meer fysieke activiteit van kinderen, terwijl activiteit niet samenhang met de policies op school over bewegen.
Trost 2010 USA	Kinderdagverblijven	Bespreekt 2 cross- sectionele onder- zoeken: Cardon (2008) en Boldeman (2006)	Aantal stappen bij jongens was geassocieerd met "outdoor" omgeving, maar niet bij meisjes (Boldemann 2006)(stappentellers). Concl.: Portable speeltoestellen zijn belangrijk. Tevens moet er voor peuters voldoende speeltijd zijn; meerdere, kortdurende, meerdere speelmomenten lijkt voor kleuters effectief.

Eerste auteur Publ. jr Land	Onderzochte aantallen en groepen	Design, leeftijd	Belangrijke bevindingen
Veitch 2008 Australië	Meet bewegen thuis en op straat en niet op schoolplein		

Verstraete 2006 België	7 basisscholen in interventiegroep (75 j en 47 m) en 3 basisscholen in de controlegroep (46 j en 67 m). 10.9 (0.7) jaar oud.	Quasi experimenteel design	MTI accelerometers Tijdens de lunchbreak nam het matig bewegen meer toe in te interventietroep (van 38 tot 50%) en actief bewegen van 10% naar 11%. Het nam af in de controlegroep: van 44 naar 39% en van 11 naar 5%. Tijdens de ochtendpauze nam het matige bewegen toe van 41 naar 45% en het nam af in de controlegroep (van 41 naar 34%). Bij beschikbaar stellen van speelmaterialen aan meisjes was effectief tijdens de pauze en niet bij jongens. Jongens waren bij de pre-test al heel actief, kan de verklaring zijn. Concl.: Vanuit public health perspectief is het beschikbaar stellen van spelmaterialen tijdens de pauzes aan te bevelen. Dit bevordert het bewegen bij kinderen, zowel tijdens de pauze als tijdens de lunch.
Willenberg 2010 Australië	23 primaire scholen in Melbourne; 3006 kinderen.	Focusgroepen in 12 van de 23 scholen bij 9-11 jarigen. Case-controle design	SOPLAY Los speelmateriaal en supervisie van de leerkracht was van invloed op het actieve bewegen (VPA) in vergelijking met scholen waar dit niet gebeurde. Vaste speeltoestellen en markering was vooral van invloed op matig intensief bewegen. Een combinatie van deze methoden is het meest effectief. Gekleurde zonering is beter, omdat je er heel veel op kunt doen”. “Kleurzones zijn beter, daar zijn meer spring dingen”. Het beschikbaar stellen van ballen is erg functioneel. Concl.: meer supervisie bevordert meer bewegen bij deze leeftijd. “Losse spelmaterialen, veel supervisie, verschillende activiteiten passen bij j en m, en markeringen en goals en verschillende oppervlakken zijn van invloed op bewegen.
Zask 2001 Australië		6-12 jr	Observatie: instrument CAST Toestellen (schommels etc.) waren geen voorspeller voor sterke lichamelijke activiteit, maar beschikbaarheid van ballen wel. Het beschikbaar zijn van losse materialen voor enkele kinderen kan ertoe leiden dat ze er op gaan staan wachten, wat het spel belemmert. Langere pauzes leiden tot meer spel en bewegen.

Selectieprocedure

Vierentwintig artikelen zijn geïncludeerd en twintig geselecteerde artikelen zijn in tweede instantie geëxcludeerd vanwege de leeftijd van de onderzochte kinderen of het onderwerp (veel peuters/kleuters en onderzoek in omgeving en parken waar kinderen spelen). De artikelen zijn voornamelijk verkregen via Pubmed.

Searchtermen

#41 Search environment and school and activity and (play or playground)	05:15:35	664
#39 Search environment and school and activity	05:12:31	12319
#38 Search (#13) AND #37	05:07:05	38
#37 Search #29 or accelerometry	05:01:39	4469
#36 Search (#34) AND #35	05:01:05	9
#35 Search accelerometry and playground\$	04:53:28	9
#34 Search playground\$ and activity	04:52:11	106

Interventienummer	Vul hier de naam van de interventie in (eventueel met afkorting)
#32 Search (#31) AND #15	04:42:35 14
#31 Search "physical activity promotion"	04:40:42 275
#30 Search ((#29) AND #26) AND #15	04:40:28 35
#29 Search (#27) OR #28	04:29:36 3833
#28 Search "accelerometers" or actigraphs	04:28:45 1406
#27 Search "accelerometer" or actigraph	04:26:07 2910
#26 Search (#22) AND #25	04:25:27 9272
#25 Search "child"[MeSH Terms]	04:24:56 1384191
#23 Search (#21) AND #22	04:23:32 20
#22 Search ((#20) OR #19) OR #17	04:21:41 142632
#21 Search #13 and #15	04:21:08 203
#20 Search "physical activity intervention"	04:13:07 414
#19 Search "Motor Activity"[Mesh]	04:12:50 95282
#17 Search "Physical Exertion"[Mesh]	04:12:24 50528
#15 Search "Schools"[Mesh]	04:11:59 68847
#13 Search "Play and Playthings"[Mesh]	04:11:32 7128
#1 Search stratton mullan	04:03:35 1
#0 pubmed clipboard	05:16:42 4

Logboek

Vul hieronder in wie iets met de beschrijving doet, wanneer dat gebeurt, en wat er gebeurd is. Pas bij volgende handelingen het versienummer aan, indien van toepassing.

Naam	Datum	Handeling	Documentnummer
L'Hoir MP		Beginnen met het maken van de beschrijving	/1
L'Hoir MP	01-11-2011	Toevoegen Bijlage 1 Onderzoeksreview	/2
Beltman M	1 dec 2011	Correcties en aanvullingen	/2
Rosendal D	1 dec 2011	Literatuur in APA	/2
L'Hoir MP	1 dec 2011	Rapport aangepast	/3
Broeke/L'Hoir	12 maart 2012	Rapport gereed gemaakt	/4
Broeke/L'Hoir	29 mei 2012	Rapport aangepast ogv suggesties RIVM	/5